Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[illegible] 1921 оной [illegible]бриин 21-нэ гарана | № 212 (14017) | 1975 оной сентябриин 10, среда | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй XXV съездые ажалай амжалтаар угтая!

ХУРАДА БААЛАА БУ СОХЮУЛАЯ, ХУРЯАЛГАЯА ХУРДАДХАН ШАМДУУЛАЯ!

УРГАСЫН БАЯНДА УРМАТАЙ

ФОТО РЕПОРТАЖ

Мүнөө жэлдэ ороохо тараанай ургаса һайнаар гараа. Хэрбээ саг болзортонь, бүхыдэнь гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абабал, ехэхэн таряа гүрэндэ тушаажа, амбаартаа хааха байнабди. Гансал шадалнай хэр гэхэ ааб, һаянай хура бороо орожо һаатуулна гээд, совхозой мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй һанаагаа зобонгёор хэлэхэнь буруу бэшэ бэлэй. Юуб гэхэдэ, поли дээгүүрнь ябажа харахада, урда жэлнүүдтэ гектарай дунда зэргээр 15—17 центнерэй абтадаг газарһаа мүнөө лаб 23—26 центнер хүрэтэр шэниисэ суглуулагдахаар. Хайшаашье хара захагүй хабтайһан таряан томо хоолосуудаа даажа ядан надхашанхай, шарлан харагдана. Зарим хонхосог газарта үндэрөөр ургаһан тарянииинь хүрмэлдэжэ унашанхай, комбайнернуудай сабшахаданшье нилээд хүшэр. Тусгаар түхеэрэлгээ хэрэглээгүй һаань, доронь үлөөхөөр.

—Манай бригадын таряан мүрысэгшэ Еланай бригадын таряанда орходоо хүсэд жэгдэ эдеэшээгүй. Магад үтэгжүүлгэһээшье болоо болоо. Теэд бидэ урид эдеэшэһэн горохоёо, силосэй ургамалнуудые хуряажа дүүргээбди. Энэ мэтын ажалаа хэһээр байтарнай шэниисэмнай эдеэшээ. Мүнөө баал болгон сабшажа байнабди. Хоёр комбайн тэрүү — тэрэ полиин таряае сэхэ хадажа байна, — гээд, комбайнер Георгий Петрович Шевелев гараараа баруун хойшоо заажа, тайлбарилба.

Бүхыдөө 189 гектарай шэниисын энэ поли дээрэ дүрбэн комбайн бүһэсөө ургаһан таряае сабшажа, ута гэгшын баалнуудые һубина. Эндэ ажаллажа байһан комбайнернуудынь булта дүршэлтэй, даалгагдаһан хүдэлмэрээ һайн мэдэхэ болоһон хүнүүд юм. Харин туһалагшадынь залуу хүбүүд — түрүүшынгээ жэл ажаллана.

— Бидэ тус бүрэз үдэртэ 17,5 гектарай таряа унагааха даабаритайбди. Мүнөө даабаримнай сүм дүүргэгдэнэ. Комбайнууднайшье һаадгүй хүдэлгэгдэжэ, яһала урматай даа. Хура бороогой ороогүй һаа, хүсэндөө ороходоо шуумайнал аабзабди, — гэжэ үнинэй комбайнер Иван Данилович Портнягин ажал тухайгаа хэлээ һэн.

Еланай бригадатай мүрысэдэг тус коллективэй механизаторнууд байгша ондо 1.300 гектарта намарай паар хахалжа, гектарай дунда зэргээр 22 центнер таряа хуряажа абаха уялгатай юм. Тиихэдэ ургаса хуряалгаяа богони болзорто үнгэргэжэ, үрэһэ хүрэнгыгөө таряае саг соонь, һайн шанартайгаар сэбэрлэжэ хааһаар хараална.

Эдэ бүхы уялгаяа сүм бэелүүлхын тула комбайнер, тракторист, автомашинын жолоошон бүхэн хоорондоо мүрысэн ажаллана. Энэ тэмсэлдөө шалгарагшадые урмашуулха гурим баһал зохёогдонхой.

Мүнөө совхозой дурсагдагша бригадада ажалладаг комбайнер, трактористнууд заал һаа, үдэрэйнгөө даабарие сүм дүүргэжэ, мүрысөөндэ эрхимлэхын түлөө оролдоно.

Надхан долгилжо байгаа таряа баал болгон унагаажа байһан комбайнернуудай хэһэн ажалайнь дүнгүүдые сонсолжо бэлэн болгоһон совхозой парткомой секретарь Антон Антонович Попов үдэрэй сайлалгын үеые тудаажа, һүүлэй үдэрнүүдтэ хэнэйнь эрхимлэжэ ябаһые дуулгаба. Эндэ комбайнер Афанасий Петрович Зорин онсо шалгаржа, бункерайнгаа нюур талада одо зуруулжа, Улаан туг намилзуулаа.

— Афанасий Петрович, Улаан тугаа бү алдаарайт. Үшөө амжалта туйлахыетнай хүсэнэб, — гэжэ парткомой секретариин амаршалхада Зорин энеэбхилжэ:

— Бариханьшье хүшэрхэн туг байна. Намайе ахихаар дүршэлтэй комбайнернууд эндэ олон. Гансал манай бригадаһаа алдагдаагүй һаа, һайн байгаа. Оролдохол гүбди, — гээд, нүхэдэйнгөө гарыень бария һэн.

Иигэжэ таряа сабшажа, баал болгон унагаалгада эрхимлэгшэ тодоруулагдажа, түрүүшын урмашуулга — дамжуулгын Улаан туг намилзуулха эрхэдэ тудаа бэлэй.

Комбайнернууд халуухан эдеэгээр амтархан хоолоод, түргэхэн бодожо, комбайн тээшээ яаран ошожо, адар томо талынгаа онгосоор шаргал шэниисэеэ сабшаһаар холодоо һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Кабанскын аймагай Байгалай совхоз.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: үнинэй комбайнер Н. Е. Никонов. Комбайнууд таряа хуряана.

Авторай фотонууд.

АЙЛ БҮХЭНДЭ— ГАЗЕТЭ, ЖУРНАЛ

Коммунис байгуулалтын, ороной экономико болон соёл культура хүгжөөлгын, шэнэ хүниие хүмүүжүүлгын гол шухала асуудалнуудаар түрэл партимнай хэблэлэй хүсөөр олон миллион арадтайгаа хөөрэлдэдэг болонхой. Манай орон дотор хэблэлэй хэрэг хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ тухай В. И. Ленинэй захяа заабаринууд бодото дээрээ бэелүүлэгдэһэн байна.

Хамтын пропагандист, хамтын агитатор ба хамтын эмхидхэлшэ болодог совет газетэ ба журналнуудай үүргые улам дээшэлүүлхэ, ажал ябуулгыень һайжаруулха асуудалнуудта КПСС-эй Центральна Комитет ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Орон доторнай уншагшадай тоо улам олошорно. Мүнөө СССР соо 300 миллионһоо үлүү хэһэг газетэ ба журнал хэблэгдэнэ. Энэмнай ороной хүн зоной тооһоо холо олон болоно бшуу.

Тиихэдэ Буряадай автономито республикада газетэ ба журналнууд бүри олоор тарадаг боложо байнхай. Завод ба фабрикануудта, колхоз болон совхозуудта, барилгын талмайнуудта, эмхи зургаануудта хэблэл хадаа ажалшадай һайн нүхэр ба туһалагшань болоо. Республикымнай ажалшад мүнөө үдэр бүри миллионһоо үлүү хэһэг газетэ ба журнал захижа абана. Хэрбээ 1974 ондо республикын мянган хүн бүхэн 1.124 хэһэг газетэ, журнал абадаг байбал, мүнөө 1.213 хэһэг абадаг болонхой.

1976 ондо — Советскэ Союзай Коммунис партиин ээлжээтэ XXV съездын болохо жэлдэ хэблэгдэхэ газетэ, журналнуудта захил абалга орон доторнай, тэрэ тоодо Буряадай республикада эхилбэ. Шухала энэ, хүдэлмэриие эмхитэйгээр, саг болзортонь үнгэргэхын тула захил абаха 1.300-аад пункт нээгдээ, хэблэл тараалгада туһалха ниитын 215 совет эмхидхэгдээ. Республика доторнай хэблэл тарааха ниитын 5.000 гаран түлөөлэгшэ хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь удаан саг соо партийна энэ даалгабаридаа харюусалгатайгаар хандажа, ажалай һайн дүршэлтэй болонхой.

Ажалшадай дунда хэблэл тарааха хүдэлмэриие үдэр бүриин хиналгада абаһан коллективүүдтэл энэ хэрэг эмхитэйгээр үнгэргэгдэдэг, олон тоото газетэ ба журнал тараагдадаг байна. 1974 ондо хэблэл тараалгын дүнгүүд энээниие эли тодоор гэршэлээ. Захааминай, Бэшүүрэй, Ахын, Түнхэнэй болон бусад аймагуудта хэблэл тарааха хүдэлмэри нёдондо эмхитэйгээр үнгэржэ, 1974 онойхиһоо холо олон газетэ, журнал захигдаһан байгаа. «Буряад үнэн» газетэ Хэжэнгын, Захааминай, Түнхэнэй, Баунтын аймагуудта урданайхиһаа улам олоор тараагдадаг болоо.

Гэхэтэй хамта республикын аймаг, нютаг бүхэндэ энэ хүдэлмэри жэгдэ һайнаар табигданхай гэхын аргагүй. Хяагтын, Хойто-Байгалай, Хориин, Улаан-Үдын аймагуудта нёдондо хэблэл тарааха хүдэлмэридэ анхарал багаар хандуулагдажа, 1974 онойхиһоо үсөөн газетэ, журнал захигдаһан юм.

Нёдондо хэблэл тараалгын дүнгүүдые хаража үзөөд, хэдэн тоо, баримтануудые дурдая. Сэлэнгын аймаг республикын томо аймагуудай нэгэн болоно. Эндэ 15.000 гаран буряад хүн ажаһуудаг, ажалладаг юм. Теэд нёдондо оройдоол 467 хэһэг «Буряад үнэн» газетэ эндэ захигдаһан байгаа. Баргажанай, Хяагтын, Бэшүүрэй, Загарайн, Зэдын ба бусад аймагуудта түрэл хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журнал, мүн бусадшье хэблэл үсөөнөөр тараагдана. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй дунда «Буряад үнэниие» абадаггүй хүнүүд олон.

Мүнөө манай оронной, тэрэ тоодо Буряадай республикын айл бүхэн дуратай газетэ, журнал захижа абаха аргатай юм. Энэмнай арад зоной дунда хэблэл тарааха хүдэлмэриие «дуран соонь табижархиха» гэһэн удхатай бэшэ юм даа. Совет хэблэл, нэн түрүүлэн политическэ, техническэ, хүдөө ажахын газетэ ба журналнуудые ажалшадай дунда бүри олоор тараахын тула, уншагша бүхэнэй дуратай газетэ, журналнуудаа захижа абахын тула партийна организацинууд, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэд, «Союзпечать» агентствын хүдэлмэрилэгшэд ойлгуулламжын ба бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха зорилготой.

Хэблэл тараалгын үедэ хүн бүхэнтэй хөөрэлдөөд, тэдэнэй эрдэм ба мэргэжэлые хараада абажа, хэрэгтэй газетэ ба журналаа захихыень дурадхахада, һайн байдаг. Энэ хэрэгтэ партийна, профсоюзай, комсомолой эдэбхитэдые, агитаторнууд болон политинформаторнуудые хабаадуулха шухала.

Уншагшадай захиһан газетэ, журналнуудые саг соонь эзэндэнь хүргэхэ асуудал тон ехэ удхатай. Энэ шухала хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөл дайралдаһаар. Илангаяа холын гүүртэ, отаранuудай малшадай захиһан газетэ, журналнууд удаан саг соо эзэндэнь хүргэгдэнэгүй. Хэлхээ холбооной отделенинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд нимэ дутагдалнуудые дары усадхаха талаар зохихо хэмжээ абаха, парторганизацинууд энээниие хинан шалгаха уялгатай.

КПСС-эй ээлжээтэ XXV съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөн республика доторнай улам үргэдэнэ. Эгээл энэ үедэ совет хэблэлэй удха шанар, тэрэнэй үүргэ улам үргэдэнэ, бүри ехэ болоно. Ушарынь юуб гэхэдэ, юһэдэхи табан жэлэй түрүүшүүл тухай, партиин съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөн, түрүү дүй дүршэл тухай газетэ, журналнуудта үдэр бүри үргэнөөр, удха түгэлдэрөөр бэшэгдэнэ ха юм. Тиимэһээ республикын предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай партийна организацинууд ерэхэ жэлэй хэблэлдэ захил абаха асуудалые шанга хиналтада абаад, «Союзпечать» агентствын хүдэлмэрилэгшэдтэ, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдтэ туһалха уялгатай.

«Айл бүхэндэ — газетэ, журнал» гэһэн уряа доро энэ шухала удха шанартай хүдэлмэри үнгэрэг лэ!

ХАРЮУСАЛГАМНАЙ ЕХЭ

[illegible] һайса гаран жэлдэ [illegible] жолоодоноб. Миниин [illegible] тараанай ургаса [illegible] хүдөө ажахын [illegible] харюусалгатай хүдэлмэри [illegible] нэгэн байна. Юуб [illegible] энэмнай механиза[illegible], таряашадай бүхэли [illegible] хара хүлһэеэ гам[illegible] хэһэн ажалай дүн ха[illegible] [illegible]эниие һалан муу [illegible] хуряажа, гээлтэдэ [illegible], ямар нюураараа [illegible]гөө урдаһаа хараха аргагүй.

[illegible]һэ Зэдын аймагай [illegible]торнууд тараанай [illegible] нэгэшье гээлтэ хо[illegible]гөөр, богони болзор[illegible] хуряажа абаха тухай со[illegible] мүрысөө дэлгэрүүлхэ [illegible] зүб шиидээ.

[illegible] жэлдэ манай кол[illegible] 3729 гектар та[illegible] ургаса хуряаха юм. Энээнэй хахадыень амяарлан хадаха байнабди. Түрүүшын 1000 гаран гектарай ургаса мүнөө хадагдаа. Энэ жэлэй эрхэ байдалда зарим ургасаяа комбайнаар сэхэ хуряаха болонобди.

Энэ жэлдэ тараанай ургаса муу бэшэ. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 13—14 центнер ороохон абтахаар хараалагдана. Гэбэшье амбаарта ороогүй ороохые үшөө алтан тараан гэжэ нэрлэхын аргагүй.

Ургуулһан тараанайнгаа нэгэшье хоолосые гээнгүй хуряажа абаха талаар бидэ комбайнернуудай урда тон харюусалгатай уялгын тудажа ерээд байһыень ойлгонобди. Энэ жэлдэ манай ажахыда комбайн бүхэнөөр 197 гектар тараан хуряагдаха болоно. Иигээд ерэхэдээ халаанайнгаа даабарие хүн бүхэнэй заатагүй дүүргээд байгаа һаань, бүхы ургасаяа 16—17 хүдэлмэриин үдэр соо хуряажа дүүргэхэ аргатайбди.

Энэ зорилго дүүргэхын тула ажахыда таряа хуряалгын урда тээ ехэхэн бэлэдхэл хэгдээ һэн. Илангаяа запчастьнуудай дутамаг байбашье, бүхы арга хургыень оложо, комбайнуудые хаһа саг соонь бэлэн болгохын тула оролдолго гаргагдаа.

Хэнэйшье мэдэһээр ургаса хуряалгын хүдэлмэриин урагшатайгаар ябаха хэрэг комбайнернуудай оролдолгоһоо нилээд дулдыдадаг ааб даа. Тиимэһээ тэдэниие материальна талаар һайса урмашуулха гэээшэ ехэхэн удха шанартай.

Энээнһээ гадна хүдэлмэриин түрүүшын 14 үдэрэй туршада 2 мянган центнер ороохо сохижо абаһан комбайнерта нэмэлтэ түлөөһэ болгон 4 центнер ороохо үгэхэ, харин 20—25 үдэр соо иимэ хэмжээнэй ороохо сохёо һаань, хүн бүхэнэй 2,5—3 центнер хэмжээнэй ороохон түлөөһэгүйгөөр үгтэхэ юм. Харин таряа амяарлан хадалга дээрэ ажаллаһан комбайнернууд халаанайнгаа даабарие дүүргээд байгаа һаа, үдэр бүри 10 килограмм ороохо нэмэлтэ түлөөһэндэ абаха юм. Мүн ороохо зөөлгэн дээрэ хүдэлһэн жолоошод баһа иимэ урмашуулгада хүртэхэ юм.

Сентябриин 25 болотор бүхы таряагаа хуряажа, ороохо гүрэндөө худалдаха түсэбөө заатагүй дүүргэһэн отделени бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд, тракторна бригадануудай бригадирнууд нэгэ һарын салингаар шагнагдаха болоно.

Энэ жэлэй таряа хуряалгада бидэ түрүүшынхеэ звеньевой гуримаар ажалланабди. Жэшээнь, манай Галбайн отделенидэ 5 комбайн таряа хуряана. С. Д. Ардуев, С. Б. Гомбоев, Д. Д. Хамагаев, Г. Ж. Гомбоев гэгшэд—табан хүн 887 гектар гэхэ гү, угышье һаа, агрегат бүхэнэй 177 гектар таряа хуряаха зомди. Манай бүлэг сооһоо Данзан Хамагаев Гарма Гомбоев хоёр залуу хүбүүд, түрүүшынхеэ комбайн жолоодоно. Самба Данзанович Арбуев Согто Бальжинович Гомбоев хоёрнай хори гаран жэлдэ «талын онгосонуудые» жолоодоһон, одоол дээрээ ахагүй мэргэжэлтэд болоһон нүхэд юм. Энэ бэеэ дааһан звено болоно хүдэлхэ гээшэ һайшаамаар түрүү дүй дүршэл гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, ороохо таряанай ёһотойл эзэниинь олдобо ха юмбибди. Хэрбээ урдань комбайнер бүхэн хара амяа хараад ябадаг һаа, мүнөө бултадаа хүн бүхэнэйнгөө түлөө һанаа сэдьхэлээ табижа ажаллана, бүхы звеногоор амжалта туйлахые оролдонобди.

Би үнгэрһэн жэлдэ 249 гектар таряа хуряажа, 3.115 центнер ороохо сохёо һэм. Мүнөө жэлдэ 4.000 центнер ороохо сохихо гэһэн уялга абаад, урдань һургажа хүмүүжүүлһэн һурагшаяа — Владимир Бандеевые мүрысөөндэ уряаб.

Партиингаа XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, 16 үдэрэй туршада тарялангай ургасые хуряажа дүүргэхэбди.

Д. ИСТАЕВ,
«Восточные Саяны» колхозой комбайнер, таряа ургуулдаг звеное даагша.

Түнхэнэй аймаг.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. Ф. ЗОНХОЕВТО БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ АРТИСТЫН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын хүгжэмэй искусствын хүгжэлтэдэ ба тэрэниие дэлгэрүүлгэдэ габьяата байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Телевидениин ба радио-дамжуулгын комитедэй арадай инструментнүүдэй оркестрэй солист **Зонхоев Ардан Федоровичто** Буряадай АССР-эй арадай артистын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 9.

[illegible]ЭЭ, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ [illegible]ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

[illegible]ЭШҮҮР

[illegible]үүрэй совхоздо таряа [illegible] хажуугаар үбһэ [illegible], тэжээл бэлэдхэл[illegible]жэлһөөр. Һаяын мэ[illegible] тус совхоздо 22 мян[illegible] центнер үбһэн һү[illegible], 12500 центнер [illegible] даргдаад, набшаһата [illegible]—499, ногооной гу[illegible]60 центнер бэлэдхэг[illegible], 6932 тонно си[illegible]даргдаа. Мүнөө үбһэ, [illegible] бүри ехээр бэлэдхэ[illegible] бүхы арга болом[illegible] хэрэглэгдэнэ. Саб[illegible] боломоор лэ газа[illegible] ногоон гар хажуураар [illegible]дана. Оньһожоруу[illegible] звенонууд хүсэеэ [illegible]гүй хүдэлһөөр зан[illegible]. Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, һолоомо бэлэдхэгдэнэ. Энэ үнэтэ тэжээлые поли дээрэһээ гээлтэ хоролтодо оруулангүй суглуулха гэһэн зорилго табигданхай.

Гадна намарай паар хахалалга эхилээ. Мүнөө 100 гектар хахалагдаад байна. Эндэшье олон механизаторнууд ажалай үндэр амжалтануудые туйлана.

Д. ДЫЛГЫРОВ.

ТҮНХЭН

ГАЛБАЙ. Манай штатна бэшэ корреспондент Б. Бирбаев: Энэ зундаа «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-һубагай отделениин Һалбайн сабшалан дээрэ Е. Л. Майдархановай хүтэлбэрилдэг үбһэшэдэй звено ажаллаһан юм. Толтойн дунда һургулиин һурагшад болон багшанарһаа бүридэһэн энэ звеногой үбһэшэд богонихон болзор соо 800 центнер үбһэ һайн шанартайгаар хуряажа тушааба. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ П. Халангуев, Б. Мархаков, И. Молонов, В. Ягдуев, һурагшад Д. Манзаев, Д. Хоборков гэгшэд эрхимээр ажаллаһан байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Мүнөө тус звеногой гэшүүд һуринүүдээ хорёолжо дүүргэхэ дүтэлөөд байнхай.

ХЯАГТА

Энэ шухала хүдэлмэридэ 23 звено хабаадалсаһан байна. Хамта дээрээ 27 мянга табан зуугаад центнер һайн шанартай үбһэн һурилэгдөө.

Һуринүүдые шадаал һаа, нэгэ газарта олоор табиха гэжэ үбһэшэд оролдоһон байна. Тиигэжэ мүнөө бүхы һуринүүд хорёологдоод, хэнзэ ногоон дээрэ колхозой мал бэлшээгдэжэ байнхай.

Үбһэшэдэй хоёр звено таряалангай, ханаабуудай захые, хада гүбээнүүдэй ташалангуудые сабшана. Иигэһээр һолоомо һурилжэ эхилхэнь.

Гурбадахи отделенидэ һолоомо һурилэлгэ эхилэнхэй. Тиигэжэ зарим полинууд дээрэ үхэрнүүд, хонид бэлшээгдэжэ эхилээ.

Манай корр.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда силос даралга түлэг дундаа ябажа байнхай. Энэ шэмэтэ тэжээл Боршогор гэжэ газарта ехээр бэлдэгдэнэ. Бизья Бадмацыренов, Цыбикмит Цыренов, Сокто Доржиев гэгшэд эндэ һайнаар ажаллана. Ажахын жолоошод — поселково Соведэй депутат Георгий Козулин, Григорий Степанов, Улаан-Үдын ашаанай автотранспортна 1-дэхи предприятиин жолоошон Валерий Хлудиев гэгшэд силос дараха ногоо зөөхэдөө, үдэртөө 10—12 эрьесэ хэжэ, нормоёо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗЭДЭ

Зэдын аймагай «Мир» колхозой II-дохи отделениин үбһэ бэлэдхэхэ тусхай звено эрхимээр ажаллана. Тус звеное Дамдин-Сурэн Норбоевич Цыбиков ударидана. Туһалагшаарнь коммунист Дагба Цыренжапович Бадмаев табигданхай.

Звеногой гэшүүд мүнөө дээрээ 12 һури-соможо абаа. Тэрэнь 500 центнер болохо гэжэ багсаагдана. Үбһэ хуряахаар арга боломжо үшөө ехэ. Үшөө мянгаад центнер үбһэн һурилэгдэхэ гэжэ дүршэлтэй звеньевой тоолоно.

Хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводһоо үбһэ хуряалгын үедэ колхоздо туһалхаяа ерэһэн хүдэлмэрилэгшэд Н. Макаров, Е. Сараченко, В. Сахияев, В. Емельянов гэгшэд оролдосо ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Д. БАДМАЕВ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

Аха дүү литературануудай һайндэр

ХАБАРОВСК. (ТАСС-ай корр. М. Ханук). Алас-Дурнадахи совет литературын үдэрнүүд эндэ үнгэргэгдөөд, сентябриин 8-да дүүрэбэ. Сахалинай, Курилын, Камчаткын хүн зон, Байгал-Амарай түмэр замай барилгашад Москвагай, Ленинградай, Украинын, Армениин, Грузиин, Латвиин уран зохёолшодой зохёол бүтээлнүүдтэйнь гурбан неделиин турша соо танилсаа. М. Стельмахые, Г. Эминиие, Д. Кугультиновые, М. Агашинае, бусад мэдээжэ прозаигууд болон поэдүүдые аласдурнынхид халуунаар угтаа.

ОРОНОЙ ТҮҮХЭДЭХИ ҮНДЭҺЭН ХУБИЛАЛТЫН ЭХИН

СОФИ. (ТАСС). Болгарида социалис революциин болоһоор 31 жэлэй ойтой дашарамдуулан, ниислэл хотын олониитын баярай суглаан сентябриин 8-да эндэ болоо. БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Тодоров, партийна ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд президиумдэ һууба. Эдээнтэй хамта СССР-эй Верховно Соведэй делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат Ш. Р. Рашидов һуулсаа.

С. Тодоров суглаан дээрэ элидхэл хэбэ.

СОФИДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

СОФИ. (ТАСС). БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков Софида ерэһэн СССР-эй Верховно Соведэй делегациин толгойлогшо, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидовтай сентябриин 8-да уулзаа.

ПХЕНЬЯНДА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОО

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). КНДР-эй эмхидхэн байгуулагдаһаар 27 жэлэй ойн национальна һайндэртэй дашарамдуулан, ниислэл хотын ажалшадай баярай суглаан эндэ болоно. КНДР-эй вице-президент, ТПК-гай ЦК-гай Политическэ комитедэй гэшүүн, ТПК-гай ЦК-гай секретарь Ким Дон Гю элидхэл хэбэ.

КПСС-эй XXV съездые угтуулан

ҮЙЛЭДБЭРИИН АШАГ ҮРЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдээр арадай ажахын һалбаринуудта техническэ дэбжэлтэ түйлаха, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ туһалбариин, мүн хүнэй гар хүсөөр хэгдэдэг ажал оньһожоруулха зорилго табигдаһан байгаа.

Научно-техническэ дэбжэлтын түйлагдажа байгаа мүнөө үедэ туһалбариин үйлэдбэри оньһожоруулха, автоматизацилхань ехэ шухала болонхой. Энэнь ойлгосотой. Манай ороной промышленна предприятинуудта ажалладаг бүхы хүдэлмэришэдэй 30 процентнь туһалбариин ажал дүүргэдэг байна. Харин эдэ хүдэлмэришэдэй ажал оройдоо 5 процент оньһожоруулагданхай. Ашаа буулгаха, ашаха ажал 5,0 миллион хүн дүүргэнэ гэхэ гү, али жэл бүхэндэ энэ хэрэгтэ 7,0 миллиард түхэриг гаргашалагдана. Энэ ажал оньһожоруулбал, гол ба туһалбариин үйлэдбэридэхи ажалай бүтээсэ горитой ехээр дээшэлүүлхэ арга олгогдохо юм.

Зүүн Сибирьтэ энэ асуудал илангаяа шухала. Юуб гэхэдэ, хүдэлмэришэдэй дуталдабашье, туһалбариин үйлэдбэридэ олон хүн ажаллана. Республикымнай предприятинуудта туһалбариин үйлэдбэри оньһожоруулха талаар һүүлэй жэлнүүдтэ зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ. Гэбэшье туһалбариин процесс, ашаа ашаха, буулгаха ба бэшэшье ажал саашадань оньһожоруулха асуудал шухала зандаа үлэһөөр.

Гол ба туһалбариин үйлэдбэри хоорондоо ехэ илгаатай. Гол үйлэдбэриин процесс машина, техникын ашаа туһаар бүтээгдэнэ. Харин туһалбариин ажал ехэнхидээ хүнэй гар хүсөөр хэгдэнэ. Тиимэһээ үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, автоматизацилха хэрэг техническэ дэбжэлтын гол шэглэл болоно. Тиихэдэ гол үйлэдбэриие, продукци бүтээлгын технологическа процесс оньһожоруулха, автоматизацилхатай, үргэлжэдөө оньһожоруулагдамал цех, участогуудые байгуулхатай хамта деталь бэлдэхэ, болбосоруулха, туһалбариин ажал оньһожоруулха хүдэлмэри хэгдэнэ. Теэд энэмнай түрүүшын алхам болоно гэхээр.

Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын гуримда ороһон предприятинууд транспортын, складай хүдэлмэри һайжаруулха, энэ ажалһаа дулдыдан гол үйлэдбэридэ һаалта ушаруулхагүй гэжэ анхардаг болоо. Складай ажахы һайнаар эмхидхэхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Оньһожоруулагдамал складууд баригдана, цехүүд материал болон запасной частьнуудаар нэгэ доро хангагдана.

Техническэ дэбжэлтэ түйлаха, туһалбариин процесс оньһожоруулха асуудал манайшье «Теплоприбор» заводто шухалада тоологдоно. Манай коллектив наймадахи табан жэлэй үрэ дүнгүүдые согсолхоодоо, юһэдэхи табан жэлдэ үйлэдбэреэ техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ түсэб зохёоходоо ашаа буулгаха, ашаха, нишэ тииншэнь зөөхэ, мүн складай хүдэлмэри оньһожоруулха тухай бодомжолоо һэн.

Заводнай үнгэрһэн дүрбэн жэлэй түсэбые бүхы дээрэнь амжалтатайгаар дүүргэбэ. Продукци бүтээн гаргаха, худалдаха хэрэгтэ горитой ургалта түйлагдаа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдээ. Мүн энэ жэлэй түрүүшын хахадай даабари үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Иимэ һайн үрэ дүнгүүд ямар аргаар түйлагдааб гэхэдэ, заводые шэнэдхэн байгуулха хүдэлмэри дүүргэгдэһэн юм. Энээнэй ашаар урдынхиһаа 3,5 миллион түхэригөөр үлүү ехэ продукци үйлэдбэрилхэ арга хангагдаа.

Техническэ дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ зорюулагдаһан эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулганууды бэелүүлжэ, 490 мянган түхэригэй алмалта хэгдэһэн, 24 түхэлэй продукци бүтээгдэдэг болоһон байна. Нёдондо жэлэй үйлэдбэриин бүхы ургалтын 81,5 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар абтаһан байха юм. Заводой гол цехүүд һэльбэн заһабарилагдаа, шэнэдхэн үргэдхэгдөө. Шэнэ технологи хэрэглэгдэдэг болоо.

Мүнөө завод туһалбариин үйлэдбэриие, нэн түрүүн транспортна болон складай ажахые үргэлжэдэнь оньһожоруулха асуудал шиидхэжэ эхилээ. Энэ асуудал манай заводто, мүн бусад предприятинуудта мэтэ, ехэ шухала юм. Хүдэлмэришэдэймнай 40 шахуу процент туһалбариин ажал дүүргэнэ гээшэ. Тэдэнэй ажал оньһожоруулбал, олон хүдэлмэришэд энэ ажалһаа сүлөөлэгдэхэ байна. Энэ хадаа ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ хэрэглэгдээгүй арга боломжо болоно.

Харин энэ асуудал шиидхэхын тула ажалай ба материальна ехэ гаргаша, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй юм. Заводые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ асуудал шиидхэхэ бюро эмхидхэгдэнхэй. Техническэ хүгжэлтын бюро научно-шэнжэлгын институдтай, конструкторско - техническэ бюронуудтай, проектнэ организацинуудтай холбоо барисаа байгуулна. Үйлэдбэриие оньһожоруулха, автоматизацилха бюро конструкторска бэлэдхэл хэнэ. Үйлэдбэриие оньһожоруулха участок тэрэнэй мэдэлдэ үгтэнхэй.

Энэ участок заводто һаяхан эмхидхэгдэһэн юм. Түрүүшын сагта участок стандартна бэшэ түхеэрэлгэ, хэрэгсэл бэлдэдэг байгаа. Ашаа ашаха, буулгаха, складай элдэб хүдэлмэри оньһожоруулха түхеэрэлгэ бүтээхэ даабари тэрээндэ үгтөө.

Детальнуудые хабсаргалгын ба шудхалгын үйлэдбэридэ тодхогдоһон конвейерһэ лининүүд ажал оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байба. Элдэб транспортна хэрэгсэлнүүдээр завод хангагданхай, тэдэнь ажал оньһожоруулхын тула гүйсэд хэрэглэгдэнэ.

Элеваторна түхэлтэй оньһожоруулагдамал стеллажууд түхеэрэгдээ. Электрын аргаар ашаа шэрэхэ дүүжэн харгы тодхогдожо байна.

Цехүүдые сэбэрлэхэ ажал оньһожоруулха алхам хэгдээ. Харин цехүүд хоорондо ашаа шэрэхэ, складуудта ашаа ашаха, буулгаха ажал үшөө оньһожоруулагдаагүй байһаар. Складай ба транспортна ажахые цехүүд хоорондо ашаа зөөхэ ажал оньһожоруулха асуудал ехэ шухала болонхой.

Ажал ехэтэй транспортна хүдэлмэриие технологическа процесстэй нарин холбоотойгоор оньһожоруулха эрилтэ табигдана. Заводой главна технологой таһагай хүдэлмэрилэгшэд транспортно-складай ба туһалбариин хүдэлмэри оньһожоруулха проект зохёохо, тэрэнээ бэелүүлхэ технологическа бэлэдхэл хэхэ болоно.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдые гар ажалһаа сүлөөлхэ, тиигэжэ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ арга боломжо хэрэглэхын тула заводто хэдэн хэмжээ ябуулга ойрын сагта бэелүүлэгдэхэ юм. Оньһожоруулагдаха ёһотой бүхы хүдэлмэри элирүүлхэ, шэнжэлхэ, ямар асуудал түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ шухалань нарин нягтаар харгадажа үзэгдэхэ юм.

Заводто асарагдаһан ашаа буулгаха, заводой бүтээһэн продукци ашажа ябуулха түмэр замай талмай түхеэрхэ бэлэдхэл хэгдэжэ эхилээ. Ашаа ашаха, буулгаха хэдэн түхеэрэлгэ тодхогдохо, оньһожоруулагдамал склад баригдаха юм. Бэлэн продукци хайрсагуудта ябталха цехтэ транспортна дүүжэн конвейер тодхохоор хараалагдана.

Туһалбариин үйлэдбэри оньһожоруулха, ашаг үрэтэй болгохо зорилгоор заводой зарим албаниие нэгэдүүлхэ, шухала юм. Траспортно-складай ажахы нэгэдүүлхэ, материал болон элдэб хэрэгсэлнүүдые нэгэ доро абаха, цехүүдтэ хүргэхэ асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Энэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, заһабари хэдэг бүхы албатан главна механигай, главна энергетигэй албантай нэгэдүүлэгдэбэ.

Иимэ ажал дүүргэхэ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ асуудал эгээл шухала болонхой. Заһабариин ба инструментальна үйлэдбэриин технологическа процесс хубилгаха, энэ ажалда хүдэлмэришэдые дүршүүлхэ гэжэ хараалагдаа. Мэргэжэлээ һайнаар шудалһан энэ үйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй ажал гол үйлэдбэриин хүдэлмэришэдэй ажалтай адлирхуу байха юм.

Манай коллектив партиин XXIV съездын шиидхэбэри бэелүүлэн, юһэдэхи табан жэлэй хугасаада туһалбариингаа үйлэдбэри оньһожоруулжа, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хээ. Энээнэй ашаар 1975 ондо 49 процент гол хүдэлмэришэдэй, ... һалбариин үйлэдбэриин ... процент хүдэлмэришэдэй ажал оньһожоруулагдаһан байна.

Үйлэдбэриие оньһожоруулха бюрогой начальник А. ... Блинников, ахалагша мастер ... Долгов, мастер Теличко, ... халгын цехэй начальник ... Ильков, заводой гол мэргэжэлтэд Камендровский, ... ракановский, Толстихин, ... дининай хүтэлбэрилдэг ... нууршад-хабсаргагшадай ... гада болон бусад олон ... дэлмэришэд үйлэдбэреэ ... нээр зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэрээ оруулна, аша туһатай ехэ ажал хэнэ.

Ерэхэ табан жэл шанар ба үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгын табан жэл болохо юм. Манай коллектив Смоленскэ техноприбор научно-шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэдэй һаламжаар 1976—19.. онуудта заводоо техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ түсэб зохёожо эхилээ. Туһалбариин үйлэдбэри оньһожоруулха, хүнэй гарай хүсөөр бүтээгдэдэг ажал оньһожоруулха асуудал энэ түсэб дотор онсо һуури эзэлнэ.

Ю. МУЗЫКА,
«Теплоприбор» заводой главна инженер.

КПСС-эй РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ЗАХААМИН

1976 ондо газетэ болон журналнуудые захиха хэрэг эмхитэйгээр үнгэргэхэ, мүн энэ жэлэй политическэ һуралсалые саг болзор соонь эмхидхэл һайнтайгаар эхилхэ тухай асуудалаар зүблөөн КПСС-эй Захааминай райкомдо һая болложо дүүрэбэ.

Сэрэгэй комиссар В. Сахаровский, аймагай профсоюзуудай Соведэй түрүүлэгшэ Б. Цыбиков, «Союзпечать» агентствын аймагай таһагай начальник О. Дариева гэгшэд зүблөөнэй үзэмжэдэ табигдаһан түрүүшын асуудалаар үгэ хэлэһэн байна.

Энэ жэлэй партийна һуралсал эмхитэй һайнаар эхилхэ талаар агитаторнууд болон пропагандистнуудай урда табигдажа байгаа гол зорилгонууд тухай КПСС-эй райкомой партийна кабинедые даагша В. Кочелева хөөрэбэ.

В. БУДАЕВ.
КПСС-эй райкомой таһагые даагша.

ХҮН БҮХЭН ХУБИТАЯА ОРУУЛХА

Эдэ үдэрнүүдтэ хүдөөдэ тон харюусалгатай халуун хүдэлмэриин хаһа ороод байһаниинь хэндэшье мэдээжэ ааб даа.

Хэды иимэ сүлөө тухагүй хүдэлжэ байбашье, манай колхозой механизаторнууд, таряашад ажалайнгаа забһарта ойро зуураханшье һаань сугларжа, КПСС-эй ЦК-гай һаяхан гараһан тогтоолтой танилсахадаа түрэл партиингаа XXV съездые нэрэтэй солотойгоор • угтахын түлөө хаа хаанагүй социалис мүрысөө үргэнөөр, аша үрэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлхэ гэһэн уряае сэдьхэлээ хананграар угтаба.

Табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха, ерэхэ шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө эрхим үрэ дүн түйлажа, КПСС-эй XXV съездые ажалай бэлэгээр угтахын түлөө тэмсэхэ гээшэ совет хүн бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг гэжэ механизаторнуудмай булта һайн ойлгоно. Тиимэһээ комбайнер, тракторист бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абана. Эндэ коммунистнууд, комсомолшууд үнэн сэдьхэлээ эдэбхи, эрхим ажалай жэшээ харуулна.

Нёдондо таряа хуряалгын дүнгөөр колхоз соо оройдоол хоёр комбайнер 6 мянган центнерһээ дээшэ таряа хуряаһан һаа, энэ жэлдэ 35 комбайнернуудаймнай наймаһиинь тус тустаа 7 мянган центнерһээ дээшэ таряа сохихобди гэжэ үгэеэ үгөө.

Тэдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, бүхы таряагаа түргэнөөр, нэгэшье гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула үдэрһөө үдэртэ эршэмтэйгээр ажаллана. Хадалга, хуряалга, намарай паар хахалалга дээрэ даабаряа дүүргэнгүй агрегадаа зогсоохо хүн байха ёһогүй гэһэн эрилтэ механизаторнууд табина.

Таряа хуряалгын эхилһээр эрхим үрэ дүн түйлаһан түрүүшүүл тодоржо захалба. Жэшээлбэл, нэгэдэхи отделениин бэрхэ комбайнер Михаил Пашков баал суглуулжа сохиходоо үсөөхэн үдэр соо 3 мянган центнер таряа хуряагаа. Мүн дүршэлтэй комбайнернууд Сергей Афанасьев, Ким Кузьмин, Василий Яковлев гэгшэд тус тустаа даб дээрэ 2.500—2.700 центнер үлүүтэй ороохо сохёо. Эдэнэр ажалайнгаа эршые үдэрһөө үдэр ерэхэ бүри шангадхана, агрегадуудайнгаа бүтээсые улам дээшэлүүлнэ.

Мүнөө колхозой таряалан дээрэ 35 комбайнай агрегат үдэр һүнигүй шахуу хүдэлнэ. Тэдэнэй 17-ниинь жаткаар таряа амяарлан хадана. Үшөө 18 комбайн сабшагдаһан баал суглуулан сохижо байнхай.

Энэ жэлдэ колхоз бүхыдөө 6.100 гектар газарай таряа хуряажа, хамта 98 үлүүтэй центнер ороохо абаха гэхэ гү, али гектар бүриһөө дунда зэргээр 16,5 центнер ургаса хуряахаар хараална. Ехэнхи таряан амяарлан хуряагдаха байна. Хэнэй бригадын эгээл баян ургаса абахань үшөө мэдэгдэнэгүй. Тиигэбэшье гурбадахи отделениин Г. Р. Бондаревой хүтэлбэрилдэг тракторна бригадын таряае харахадаа нюдэ баясамаар, тэрэнь үдхэн, үндэрөөр, ута хоолостойгоор урганхай.

Даб дээрэ ажахы дотор 1.000 үлүүтэй гектар таряан хадагдаа. Тэрээнһээ 700 үлүүтэй гектарынь хуряагдажа абтаба. Түрүүшын 5 мянган центнер орооһон бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа.

Манай колхоз байгша ондо гүрэндэ 20 мянган центнер таряа худалдаха түсэбтэй байһан юм. Мүнөө КПСС-эй XXV съездые ажалай бэлэгээр угтахын тула таряашад, механизаторнууднай гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ шиидээд, энэ жэлдэ 28,5 мянган центнер ороохо бэлэдхэлэй пунктда оруулха зорилго табяа.

Бүхы таряагаа сентябриин 22 болотор заатагүй хурлажа дүүргэхын тула бригада, комбайнер бүхэн тэмсэхэ юм. Энээнтэй хамта ургасынь абтамсаар таряалангай һолоомо суглуулха, намарай паар хахалха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдаха. Ерэхэ жэлэй таряанай ургасада анхаралаа табижа, 3.500 гектар намарай паар хахалхабди.

Тэрэшэлэн сабшалан дээрэ хүдэлжэ, ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байһан хүнүүднай баһал партиингаа XXV съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсан, хүдэлмэриингөө эршые улам шангадхана.

Гэбэшье түсэбөө дүүргэхын тула үшөө 10 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха, 8 үлүүтэй мянган тонно силос ойрын сагта дараха болонобди. Илангаяа силос даралгые эрид түргэдхэхэ ушартай бологдоно.

Энэ жэлдэ кукуруза һайнаар ургажа, гектарай 200 үлүүтэй центнер ногоон намаа гараа.

Мүн эдэ үдэрнүүдтэ малшад, һаалишад, хонишод, гахайшад баһал дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөөндэ шэнэ хүсэтэйгөөр оролсоно.

И. СТЕПАНОВ,
Хяагтын аймагай «Родина» колхозой парткомой секретарь.

ЗАЛУУ НАҺАНАЙ ЗАЛИТАЙД

Байгша оной һүүл багаар жэлдээ 1 миллион тонно нүүрһэ үгэхэ Ехэ Холбоолжоной уурхай ашаглалгада үгтэхэ юм. Эндэ мүнөө байрын гэрнүүд, эмхи зургаануудай байшангууд, автомашинануудые заһабарилха мастерскойнууд баригдажа байна. Буряадай барилгын управлениин 162-дохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын барилгашад энэ бүхы барилга хэнэ. Эдэнэр һайн шанартайгаар, түргэнөөр барилга хэжэ, саг болзор соонь ашаглалгада үгэхэ гэһэн хүсэлтэй.

«Нэгэдэхи участогай барилгашад халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Энэ участогай залуу хүдэлмэришэд илангаяа оролдосо •үүсхэлтэйгээр ажаллана», — гэжэ Ехэ Холбоолжоной барилгануудай предприятинуудай директор А. И. Темеров хэлээ һэн. В. Колмаковагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадын коллектив илангаяа һайн үрэ дүн түйлана. Бригададань 23 залуу басагад. Эдэнэй ехэнхинь профессиональна- техническэ училищи дүүргэһэн залуу мэргэжэлтэд. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, халаан бүриннгөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Эдир басагад Рая Медведева, Аня Калашникова, Люба Хохрякова гэгшэд халаанай туршада 12 дүрбэлжэн метр хана жэлэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ.

— Бидэнэр нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө гэһэн уряа доро хүдэлнэбди. Партиин XXV съездые ... рюулан дээшэлүүлһэн социалис уялга абажа ... нээ бэелүүлхын түлөө ... донобди. Халаанай ... хододоо 15—20 процент үлүүлэн дүүргэгдэнэ, — ... жэ бригадир В. Колмакова омогоор хэлээ һэн.

Энэ бригадын коллектив ... хорин автомашинын ... гаражай дотор талын ... мэри хэжэ дүүргэв.

Жэлэй һүүл хүрэтэр ... хайн конторын байшан ... дотор талын хүдэлмэри ... хэжэ, болзорһоонь 5 ... гоор урид дүүргэхэ ... тойбди гэжэ барилгашад ... гад хэлэжэ байгаа һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу барилгашад А. Калашникова, Р. Медведева, Л. Хохрякова.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВ-ой фото...

МҮРЫСӨӨНЭЙ АШААР

Ургаса хуряалгын урдахана Хориин аймагай бүхы ажахынуудта механизаторнуудай зүблөөнүүд болоһон юм. Эндэ комбайнернууд, трактористнуудай, таряан ажалда хабаатай хүн бүхэнэй урда тодорхой зорилгонууд табигдажа, социалис мүрысөөнэй гуримууд баталагдаһан байна. Тэрэшэлэн республикын түрүү ажахынуудай, аймагайнгаа Хүрбын совхозой механизаторнуудай үүсхэлнүүдые дэмжэн, эндэхи механизатор бүхэн тус тустаа социалис уялгануудые абаа һэн.

Тиихэһээ гадна, таряа хуряалгын дүнгүүдые саг соонь, дары согсолон тунхаглажа байха аймагай штаб эмхидхэгдэһэн юм. Иимэ штабууд мүн лэ ажахы бүхэндэ бии болгогдонхой. Игэжэ аймагай түрүү бригаданууд, комбайнернууд, трактористнууд, жолоошод, газар хахалагшадай дундаһаа түрүү тракторист, һолоомо хуряалгаар түрүүлһэн звено үдэр бүри элирүүлэгдэнэ. Удаа тээнь мүрысөөнэй дүн али болохо аргаар (аймагай газетэдэ тунхаглагдадаг, радиогоор, телефоноор дамжуулагдадаг) олониитэдэ дуулгагдадаг байна. Полевой стануудта ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг агитаторнууд, политинформаторнууд социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые «дайшалхы», «Сахилгаан» хуудаһануудта бэшэнэ, хүнүүдтэ өөһэдөө хөөрэжэ үгэнэ.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл моральна, материальна урмашуулгада хүртэнэ. Аймагай социалис мүрысөөндэ илагшад мүрысөөнэй гуримай ёһоор 1975 оной таряа хуряалгын дүнгүүдээр КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдана, үнэтэ бэлэгүүдые абажа байдаг. Тэрээнһээ гадна, тэдэнэрэй нэрэ солонуудынь «юһэдэхи табан жэлэй түрүүшүүлэй (аймагай) дэбтэртэ» бэшэгдэхэ, «Аймагай 1975 оной эрхим тракторист, комбайнер, жолоошон» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ болоно.

Һүүлэй мэдээгээр бригадануудай дундаһаа Дээдэ-Тайлсын совхозой 1-дэхи отделениин Ф. Л. Борисовай даадаг бригада таряа хуряалгын үедэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлээ. Мүн комбайнернуудай дундаһаа Анаагай совхозой В. И. Ильин таряа хадалгаар түрүүлжэ ябана. 40—40 гектар таряа хадаба. Энэл ажахын комбайнер А. И. Снетков нэгэ үдэрэй туршада 26 гектарһаа хадагдаһан 238 центнер таряа сохижо, бусадһаа үлүү үрэ дүн түйлаа.

В. АБИДУЕВ.
аймагай профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшэ.

Арадай хиналтын булан

УНЖАГАЙРҺАН БАРИЛГА

Мэнэ һаяхан Түнхэнэй аймагай арадай хиналтын комитедэй харалгын комисси Хэрэн тосхондо баригдажа байгаа һургуулиин байшан, мүн котельные шалгаба.

Барилгын эхилһэнһээ хойшо 1975 оной июлиин 1 болотор байшангай һуури табиха, котельнэ бариха ажалда 246,6 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа. Һургуули барилгада хамта дээрээ 1,4 миллион түхэригэй мүнгэн һомологдонхой.

Энэ барилга түсхай проектын ёһоор бодхоогдоно. Түмэр бетоноор шудхагдаһан зүйлнүүд байгша оной апрель һараһаа хабсаргагдаха ёһотой аад, «Иркутскалюминстрой» трестынхидэй иимэ зүйлнүүдые саг соонь эльгээгээгүйһөө болоһо, һаатажа байна.

Бетонно хүдэлмэри гараар хэгдэнэ, участогта бетон зуураха узел үгы байһаар. Барилга дээрэ мүнөөшье болотор башенна кран хабсаргагдаагүй. Энэ асуудалые оньһожоруулагдамал 94-дэхи колонно шиидхэхэ ёһотой байгаа. Энэ барилгын участок дээрэ нэгэ экскаватор хүдэлнэ. Теэд тэрэнь эбдэржэ, ехэнхи сагаа миин байна. Эбдэрһэн механизмуудые заһабарилхын тула 135 километрэй зайда аяар Слюдянка абаашаха баатай бологдоно. Эдэ бүгэдэ шалтагаануудһаа ажалынь урагшагүйдэһөөр. Барилгашад проектно-сметнэ документацяар гүйсэд хангагдаагүй.

«Бурятгражданпроект» институдта зохёогдоһон проектно-сметнэ документаци дутагдалнуудтай, тусхайлбал, узелнууд һайнаар хараалагдаагүй, мүн сметнэ документацяар дутагдалнууд бии. Жэшээнь, газар дороһоо уһа бэдэрхэ талаар институдай тобшолол баталагдаагүй. 70 метр хүрэтэр газар үрэмдэхэдэнь, уһан гараагүй. Ушар иимэһээ уһа дахин бэдэрхэ баатай бологдоно.

Барилга дээрэ хүдэлдэг инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд һомологдоһон мүнгэ саг соонь хэрэглэхые оролдоногүй. 1975 оной барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 440 мянган түхэриг һомологдоһон.

Һургуули барилгада дутагдалнууд юундэ ... гэхэдэ, генподрядчик — «Иркутскалюминстрой» трест ... барилгада ёһотой анхарал ... дуулнагүй. Тиимэһээ ... ехээр унжагайруулагдана.

Б. БАНДИ...
РСУ-гай мастер, арадай хиналтын комитедэй гэшүүн;
И. ФЕДОРОВ,
«Саян» газетын хүдэлмэрилэгшэ;
Б. ЯБЖАНОВ,
«Буряад үнэн» газетын корреспондент.

КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКЭ АВТОНОМИТО ОБЛАСТЬ. Бичэсын гэжэ үндэр хадын үдхэн ногоото бэлшээри тээшэ областиин ажахынууд хэдэ мянган мал адууһа, хонидоо эльгээдэг юм. Хангал һайхан агаар, шэмэтэй ногоон малай таргалалгада айхабтар һайн нүлөө үзүүлдэг. Гадна эндэ бэлшэжэ ябаа малнуудые ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ эрьежэ, шалгажа байдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Һаалишан А. Лайпанова, фельдшер Я. Чехов, врач-терапевт В. Каитов, шүдэнэй врач С. Махлаев гэгшэд. Терещинский гэжэ совхозой бэлшээри дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОНИШОНОЙ ЖАРГАЛ

Сэлмэг тунгалаг үдэр Удагтайн дабаанай эхиндэ гарабал, «Үлеэгэй голой халюуран ногоорхые, эрьс дээрэнь совхозой шэнэ тосхоной урган тобойһон Братска далайн мүнгэлиг долгиие хаража болохо. Гэхын дашарамда, Эрхүүгэй областиин Боохоной районой «Обусинский» совхозой хонишон Арсений Николаевич Петчинов үзэсхэлэн һайхан байгаалида дадашанхай. Хүйтэн шэмэрүүн уларилтай энэ нютагта олон жэл ажаллахадань, үзэсхэлэн байгаали тэрэнэй һанал бодолые, хүсэл эрмэлзэлые заримдаа ханаажа шададаггүй байгаа. Ходоро үлеэһэн хүйтэн һалхитай бороогой гү, али саһанай ороходо, хонидоо нэмэри газарта адуулхын тула ехэ оролдолго гаргаһаншье байха...

Петчинов тухай партиин Усть-Ордын Буряадай окружкомой нэгэдэхи секретарь Н. Агарковһаа анхан дуулаа һэм. Үйлэдбэриин эгээл һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан хүнүүд тухай Н. Агарков хөөрэхэдөө, нёдондо жэл Усть-Ордын Буряадай национальна округтохи хонишодой 40 гаран бригада 100 эхэ хонин бүриһөө 105 ба дээшэшье хурьгадые абаа гэжэ мэдээсээ һэн. Тиихэдэ Арсений Николаевич Петчиновэй бригада 100 эхэ хонин бүриһөө 157 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 5,9 килограмм, нооһо хайшалһан байгаа.

...Арсений Николаевичтай уулзахаяа Үлеэгэй гол ошохын тула округой түбһөө — Усть-Ордынский тосхонһоо хойгуур Братска далайн эрьеэр 300 шахуу километр гаталха хэрэгтэй байба. Эндэһээ совхозой түб тосхон Үбэсэ хүрэхэдэ, саашаа хонишодой бригада дүтэ юм. Дабаанай оройдо гаража ерэбэл, хони малайнь байра альган дээрэ мэтээр харагдаха, Дунда зэргын, хүдэр бэетэй Петчинов нам алхалжа ябадаг хүн. Айлшадые халуунаар угтан, зимьедээ урижа оруулаад, хангал һайхан сайгаар хүндэлдэг. Ажал хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдөөнэй гарахада, һэрмэр гэжэ, тэрээндэ оролсодог юм.

— Тэжээлэй асуудал онсо удха шанартай, — гэжэ түрүү малшанай дүй дүршэл халан абахаяа хүршэ совхозһоо ерэһэн зоотехнигтэ тэрэнэй хэлэжэ байхыень дуулаа һэм. Тэжээлэй хэды шэнээн байһанһаа бэшэ, харин хонидоо ямараар хооллуулһанһаа ажал хэрэг дулдыдадаг гээшэ. Тиин, Петчинов айлшанаа дахуулан ошожо, малда үгтөөд байһан силосһээ адха соогоо абаад, иигэжэ хэлэбэ: — Һайн аабза? Хангал һайхан үнэртэй, үнгэньшье һайн, хонид нимэ силос дуратайгаар эдидэг юм. Зүгөөр эхэ хонидой хээлиин ехэ болоходонь, силос багаар үгэдэгбди. Ушар юуб гэхэдэ, манай силос кислотностёор ехэ бшуу. Тиимэһээ эхынь, хурьганайнь саашадаа ядалсахагүйн тула энээниие хараада абаха шухала.

Арсений Николаевич ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ хадаа иигэжэ хөөрэнэ:

— Рациондо белок дутална. Тиимэһээ тэжээлдэ карбамид нэмэхэ хэрэгтэй. Үбэлжэлгын дүүрэхэ үеэр эхэ хонидой бэедэ юрэнхыдөө селенит дутадаг юм. Тиихэдэнь, натриин селенит үгтэхэ ёһотой. Эдэ бүгэдые хараада абабал, хурьгад гарзалдаггүй! Олохон ушарта ажал хэрэгээ юрэ мэдэхэгүй байһанаа сагааруулхын тула элдэб шалтагаануудые бэдэрдэг байнабди...

Петчинов тусхай дээдэ һургуулигүй юм. Дүүрэн бэшэ, дунда һургуулитай энэ хонишон зоотехническэ һуралсалай элдэб кружогуудта, хонишоной богони болзорой курсануудта һуража, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байна. Иимэ курса энэ совхоздо ходо эмхидхэгдэдэг. Баян дүй дүршэлтэй, ажалдаа бэрхээр хандадаг туладаа дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэдһээ дутуугүй ехэ юумэ мэдэхэ болонхой. Жэшээнь, Арсений Николаевич хэдэн жэлдэ хэһэн адаглалгануудаа бэшэхэ журнал зохёонхой. Хонидой ямар һарада, хэдынэй үдэр ороондо оруулагдаһые заабол тэмдэглэдэг байна. Ямар хонидой хэдыдэ хурьгалһые, нарай түлнүүдэйнь ямар байһые наринаар бэшэжэ абадаг. Эхэ хонидой гол түлэб һүниин сагта хурьгалдагые тэдэ тэмдэглэлнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ.

— Энэ ушарһаа эхэ хонидой хурьгалха үеэр һүниндөө багаар унтажа, нарай түлнүүдые абадагбди, — гэжэ Петчинов хөөрэнэ. Һамгамни, үхибүүдни энэ халуун хаһада туһалдаг юм. Хонидой хурьгалалга манай хүдэлмэридэхи эгээл бэрхэшээлтэй, харюусалгатай хаһа болоно. Дал хорёогоо һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй. Эхэ хонидой ба хурьгадай байрые нүхэ солоохойгүйгөөр дулаалха шухала. Эхэ хонидые хурьгадтайнь бүлэг бүлэгөөрнь таһалжа харууһалхада, таарамжатай байдаг. Эндэ нарин дарханай, механизаторай үүргэ дүүргэхэ ёһотойш... Уданшьегүй хурьгадые бэлшээхэ асуудалда анхаралаа хандуулжа эхилхэш. Илангаяа ногооной муу сагта эдэниие эхэнүүдтэйнь бэлшээхэгүй ха юмши. Дабһа, мел, холимог тэжээл нарай түлнүүдтэ зүбөөр хубаажа үгэхэ хэрэгтэй...

Хонин ажалда амжалтатай һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө Арсений Петчинов Ленинэй, Ажалай Улаан ... орденуудаар шагнагдаа.

Арсений Николаевич ... ондо хонишодой дунда ... гэрһэн мүрысөөндэ ... оошоргүйгөөр «Москвич» ... томобиль худалдажа ... эрхэдэ хүртөө. Һаяхан ... на худалдажа абаад, ... лөөрөө ошожо, Братска далайн эрье шадарай ... лэн һайхан байгаали ... руулһан байна. Тиихэдэ ... эсэгынгээ урдань ... тулюур байдалтай ... тухай хөөрэбэ. Арсений ... найман эгэшэ, дүү ... луугаар наһа баража ... тайн бооридо хүдэл... дэһэн байгаа. Революциин урда тээ буряад зон ... тулюур байдалтай ... бшуу. Совет засаг ... түрэһэн юһэдэхи ... нэйнь Арсениин хүбүүд ... тад ондоо, жаргалтай ... Совет засагай жэлнүүд ... эндэ — Ангар мүрэн ... то хубида — болоһон ... ехэ хубилалтануу ... Арсений Николаевич ... бэ...

Областиин ажалшадай ... депутадуудай Совет ... сэдхэхэ комитет, профсоюзуудай областной Совет ... президиум Арсений ... лаевич Петчиновтэ «... гэй областиин эрхим ... хонишон» гэһэн нэрэ ... 1975 оной апрель ... олгоһон байна.

Соломон АПАР...
(АПН).

СЭЛЭНГЭ—НАЙРАМДАЛАЙМНАЙ ҺУДАҺАН

ХЯАГТА—АХА ДҮҮГЭЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ АЛТАН ҮҮДЭН

Совет орон тухай монгол хүнэй дурсан һанаха бүхэндэнь 240 гаран жэлэй түүхэтэй Хяагта хото сэдьхэл болодонь орожо, 50 гаран жэлэй саада тээ, 1920 оной тэрэ нэгэн үлзытэ үдэр ехэ жанжан Сүхэ-Баатарай арад түмэнэйнгөө олон үеын эрмэлзэл, һанаа сэдьхэлэй дээжые бодожо, шэбшэн, агуу ехэ ород орон, ашата багша Лениндэ зорин ерэхэдэнь, Буряадай хубисхалшад, хяагтынхид аха дүү, анда нүхэдэй халуун сэдьхэлээр угтан абажа, зориһон хэрэгээ бүтээхэдэнь зүйл бүреэр туһалжа байһаниинь эрхэгүй һануулдаг.

Хяагта болбол хоёр ороной түргэн хилэ дээрэ оршожо, монгол-совет арад түмэнэй аха дүүгэй хани барисаанай зангилаа боложо. Октябриин Социалис революциин туһа, нүлөөе Монгол орондо түргэн дэлгэрүүлхэ үүдэн болоһон хото юм. Хяагта хото 1921 оной Арадай хубисхалые бэлэдхэн ябуулха, Сүхэ-Баатар түрүүтэй хубисхалшадай ажал хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэжэ, монголой арад түмэнэй хубисхалта тэмсэлэй түүхын хуудаһанда алдараа мүнхэлүүлэн, ехэ жанжан Сүхэ-Баатарай ордендо хүртэһэн һэн.

Д. Сүхэ-Баатар түрүүтэй монголой хубисхалшад 1920 оной декабрь һараһаа 1921 оной мартын 19 хүрэтэр Үдэ-Хяагта хотодо байжа, Монгол Арадай хубисхалта партии, Арадай саг зуурын правительство, Монгол арадай журамта сэрэгые зохёон байгуулжа, Монгол оронии гадаадын эзэрхэгшэдһээ сүлөөлхэ түсэбые бэелүүлһэн юм.

Энэ хотын Крупскаягай нэрэмжэтэ гудамжадахи нэгэн модон гэртэ 1921 оной мартын 1—3-да Монгол Арадай хубисхалта партиин нэгэдэхи ехэ хурал боложо, Монгол Арадай хубисхалта партии байгуулагдан, Монгол арад түмэндэ эрхэ сүлөө, бэеэ дааһан байдал, жаргал олгохо түрүүшын программа — «Эрмэлзэлэй 10 зүйл» баталагдаа.

Монгол Арадай хубисхалта партиин нэгэдэхи ехэ хурал Коминтернын болон Советскэ Россин туһаламжые халуунаар сэгнэжэ, Коминтернын Алас-Дурна зүгэй хэлтэсэй секретариадта баярай телеграмма эльгээһэн байгаа. Коминтернын, Советскэ Россин түлөөлэгшэд энэ хуралда хабаадагшадта баяр хүргэдөө, монголой арад түмэнэй үнэн нүхэрынь хадаа Совет ороной ажалшад, таряашад мүн гэжэ онсолон тэмдэглэһэн юм. Д. Сүхэ-Баатар харюу хэлэһэн үгэдөө: «...Монгол Арадай хубисхалта парти Совет ороной үзүүлһэн үзэл туһаламжын аша туһаар гадаада, дотоодын дайсаниие даража шадаха... тиигэжэ хүгжэлтын зам да дарыхан орожо, ажалша хүн түрэлтэнэй эб ёһоной аймаг, гэр бүлын тоодо Монголой багтан орохонь лабтай гэжэ элидхэнэб — гэһэн юм.

МНРП-гэй нэгэдэхи ехэ хуралай тогтоолдо: «Империализм, феодализмда эсэргүүсэһэн арадай хубисхалые амжалта, илалтада хүргэхэ шиидхэхы нүхэсэл болбол илаһан пролетариин ороной (Советскэ Россин) туһаламжада түшэглэхэ ябадал мүн» гэжэ бэшээтэй. Энэ түүхэтэ байшанда Монгол Арадай хубисхалта партиин ЦК-гай партизан сэрэгэй, хилэ шадарай ажалшадай хурал 1921 оной мартын 13-да боложо, Зэбсэгтэ тэмсэлые ударидаха Арадай саг зуурын засаг байгуулжа, Д. Сүхэ-Баатарые засагай газарай гэшүүнээр, сэрэгэй жанжанаар баталһан түүхэтэй.

Хяагта хотын түүхэтэ газарнуудай нэгэн болбол хотын зүүн хадын наралиг энгэртэ, Горно-Зерентуйска гудамжада байгаа «Д. Сүхэ-Баатарай байшан-музей» юм. Энэ музей 1958 ондо байгуулагдаһан юм. Энэ байшанда ехэ жанжан Сүхэ-Баатар 1920—1921 онуудта удаа дараалан ерэжэ, ажаһууһан, хубисхалта хэрэгээ ябуулһан байна. Эндэнь Сүхэ-Баатарай хуушанай танил Цэрэнэй Лубсан гэдэг буряад айлайхи байдаг һэн. Сүхэ-Баатар Цэрэнэй Лубсантай 1913 ондо, монголой Ерөөгэй алтанай уурхайда ажаллажа байха үедэнь танилсан нүхэсэһэн, 1920 оной ноябрь һараһаа хойшо дотоодо ба гадаадын хархисуудһаа зайлан, хилэ нэбтэржэ, Лубсанайда нюусаар байрлан, хубисхалай тэмсэлые ударидаа бэлэй.

Энэ музейе Сүхэ-Баатарай байһан үеын байдалаар эмхидхэн байгуулжа, тэрэнэй хэрэгсэл болон ажабайдал харуулһан фото-зурагууд болон маша һонирхолтой юумэнүүд табигданхай. Жанжан Сүхэ-Баатарай дурасхаалда зорюулан, Хяагтын хүдэлмэришэдэй бодхоһон хүшөө найрамдалай тэмдэг болон музейн газаа харагдажа байдаг.

Буряадай арад түмэн монголой хубисхалшадые, Сүхэ-Баатарые эльгэн халуун сэдьхэлээр угтан абажа, мүр зэргэсэн тэмсэһэн түүхэтэй.

1920 оной үедэ совет Буряад орондо гараһан,

«Харьялаад ерэһэн
Сэлэнгые
Хамаад абаһан Байгал
далай
Халхаһаа ерэһэн
Сүхэ-Баатарые
Халуунаар дэмжэһэн
буряад зон»

гэһэн арадай дуун һанагдажа, сэдьхэл хүдэлгэдэг юм.

Ехэ жанжан Сүхэ-Баатар Хяагтада байхадаа, бусад хубисхалша нүхэдтэеэ олон газарта нюусаар уулзан сугларжа, ажал хэрэгээ зүбшэн хэлсэдэг бэлэй. Иимэ газарнуудай нэгэн Шилкинскэя гудамжада байгаа Р. Бямбаевай байшан юм. 1920—1921 онуудай үедэ энэ байшанда коммунист Петр Николаевич Эдинг байрлан, улаан сэрэгтэ алба хэжэ байгаа. П. Н. Эдингын дурдалгануудые үзэхэдэ, 1920 оной үбэл, 1921 оной хабар эдэнэйдэ 10 гаран монгол хүнүүд үдэр бүри ажал хэрэгээ зүбшэн, тэдэниие Д. Сүхэ-Баатар ударидан ябуулдаг байгаа. Илангаяа 1921 оной эхеэр энэ байшанда ямар нэгэ шухала зүблөөн болоо һэн гэжэ П. Н. Эдинг бэшэһэн байдаг.

Мүн Нерчинскэя гудамжаар оршодог А. М. Решиковэй байшанда, Хяагтын хойто захада 1921 оной мартын эхеэр монгол хубисхалшад, Сүхэ-Баатар ошожо ажалладаг байһан. Тэрэ үедэ эндэ монгол арадай журамта сэрэгэй штаб байһан. Энэ байшанда Сүхэ-Баатар үдэр бүри ерэжэ ажалладаг байһан ба А. М. Решиковтэнэй хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ нэрээ үлөөһэн юм гэжэ Н. М. Решикова «Үнэн» газетын 1967 оной 142-дохи номерто бэшэһэн байдаг.

Буряадай АССР-эй Хяагта хотодо, Хяагтын, Зэдын, Сэлэнгын аймагуудта, Улаан-Үдэ хотодо манай ехэ ударидагша Сүхэ-Баатарай хубисхалта ажал ябуулгатай холбоотой олон газар бии. Энэ удаа Сүхэ-Баатарай ордента Хяагта хото тухай бэшэгдэбэ. Монголой Арадай хубисхалай түүхэ, Сүхэ-Баатарай хэрэгүүдтэй холбоотон Хяагта хотодохи газарнууд монгол-совет арад түмэнэй бата найрамдалые улам батадхажа, манай хубисхалшадай ажал хэрэгтэ совет хүнүүдэй үзүүлһэн шэн сэдьхэлэй, гүн зүрхэнэй туһаламжые улам тодорхойгоор харуулан байна.

В. И. Ленин, Д. Сүхэ-Баатарай байгуулһан монгол-совет хани барисаан манай ороной хүгжэлтэ һалбаралтын үндэһэн болоо.

С. ЖАМСРАН,
МНРП-гэй Сэлэнгын айкомой секретарь.

Манай аха дүүгэй хани барисаата Совет ороной туһаар Дархан, Баруун-Хараа, Алтан-Булаг, Хүдэр болон бусад олон госхозуудай байдал һайжаруулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Орхонтуул госхозой түб. Б. АДЬЯАДОРЖЫН фото.

ШИРЭЭГЭЙ ГОЛОЙ ҺААЛИШАН

БНМАУ-гай Арадай Ехэ Хуралай депутат, алдарта һаалишан Д. Тамжид гуайнхи энэ жэлдэ Ширээгэй голой арын ногоон зуһаланда һүеэ тушаажа байна.

Һаалиин хотондо бидэнэй ошоходо Тамжид гуай үнеэгээ һаажа байба. Тэрэ жара хүрэжэ ябабашье, сарюун зандаа, ниитэ олонойнгоо хүдэлмэридэ хүсэ шадалаа зорюулһан һайхан зантай хүн байба.

Тала нютагай энэ алдарта һаалишан хара багаһаа мал адуулжа, тиихэ зуураа һаалишанай ажалда ажабайдалайнгаа табяад жэлые зорюулаа. Хүсэл оролдолго гарган ажаллажа, нэрэтэй суутай һаалишан болоо.

1956 он... Хонгорой талада нэгэдэлэй эмхидхэгдэхэдэнь Тамжид гуай эхи табилсаһан хүнүүдэй нэгэн бэлэй.

Нэгэдэлэй гэшүүн боложо ороһон тэрэ жэлээ 15 үнеэ даажа абаад, үнеэн бүриһөө 820 литр һү һаажа, амжалтатайгаар ажаллаа.

Тус нэгэдэлэй һуури дээрэ хожомынь монгол-совет эб найрамдалай нэрэмжэтэ Дарханай совхозой байгуулагдахадань, Тамжид гуай һаалишанаар ажаллан, олон жэлэй туршада олоһон дүй дүршэлөө ажахынгаа залуу һаалишадта дамжуулжа байба.

Иигэжэ Тамжид гуай тус госхоздо һаалишанаар ороһон тэрэ жэлһээ хойшо мүнөө хүрэтэр үнеэн бүриһөө һааха һүнэй гарасые саг үргэлжэ нэмээжэ байдаг. 1974 оной һаалиин хугасаада үнеэн бүриһөө 1839 литр, хамта дээрээ 36791 литр һү һаажа, социалис мүрысөөндэ абаһан уялгаяа бэелүүлээ.

Энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо улам ехэ һү һааха зорилго табин ажаллажа, мүнөө 10

мянган литр һү һаажа, гүрэндэ тушаагаад байна.

Нютагай монгол үнеэн бүриһөө һаалиин хугасаада 1800 гаран литр һү һаахын тула һаалишан ехэ оролдолго гаргаха, шармайн ажаллаха ёһотой. Тамжид гуай халуунда халуудажа, хүйтэндэ дааража, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллаһанай ашаар иимэ амжалта түйлаа.

Тиихэдээ арьбан ехэ һү һаахын тула нэн түрүүн үнеэнэй тэжээлые тон нариһаар, һайнаар тааруулжа үгэхэнь шухала гэжэ тоолодог.

Зунай сагта илааһа шумуул багатай, уһа, хужар һайнтай, шэмэтэй һайн бэлшээри шэлэн нүүжэ, малаа бэлшээдэг. Үбэлэй сагта үбэлжөөндэ бууһанһаа хойшо ногооной ургатар үнеэдээ ногоон үбһөөр тэжээдэг.

Иимэһээ Тамжид гуай жэл бүри 150—160 тонно үбһэ, үбэлэй үедэ хүрэхэ хужар, хуурай хохир бэлэдхэжэ абадаг байна. Үбэлэй сагта үнеэдээ үдэртөө 2 дахин уһалжа, хэбтэридэнь ходо хуурай хохир дэбдижэ байһаниинь арьбан ехэ һү һаахадань туһа болодог.

Тамжид гуай олон жэлдэ һаалишанаар ажаллажа олоһон баян дүй дүршэлөө бусад һаалишадта дамжуулха гэжэ ходо оролдожо ябадаг. Тэрэнэй һурагшадынь мүнөө түрүү һаалишадай нэрэ зэргэдэ хүрэн, һайнаар ажаллажа байна. 13 һурагшадынь 20—20 үнеэ даажа абаад, Ширээгэй голой хойто хүбөөдэ зуһажа байна. Тэдэнэр социалис ажалай бригадын гэшүүд юм. Табадахи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө шармайн оролдожо байнад.

БНМАУ-гай Арадай Ехэ Хуралай депутат, МАХН-ын унинэй гэшүүн, табан жэлэй түрүүшүүлэй нэгэн Д. Тамжид гуай үндэр наһатай болобошье, ехые бүтээхэ зориг эрмэлзэл дүүрэн, партиин гэшүүнэй үндэр нэрые дээрэ үргэн ябана.

Ч. ЛУВСАНЖАВ.
МНР.

МАНАЙ АЙМАГАЙ ТАБАН ЖЭЛ

Арадай хубисхалай үлгы нютаг болохо Сэлэнгэ аймагай хүдэлмэришэд МАХН-ай XVI ехэ хуралай түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, арадай ажахые, соёл культурые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбтэ зорилгые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула хүдэлмэриин үндэр эдэбхитэйгээр социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн ажаллажа, һайн амжалтануудые түйлажа байна.

Манай аймагай һалбаран хүгжэлтэ, амжалта, түйлалта бүхэн Совет ороной аха дүүгэй туһаламжатай таһаршагүй холбоотой юм. Совет ороной туһаар һүүлэй хэдыхэн жэлдэ мүнөө үеын барилга, машина техникээр, тоног түхеэрэлгээр бүрин хангагдаһан Бархан, Баруун-Хараа, Алтан-Булаг, Орхонтуул, Зүүн-Хараагай госхозууд, Сүхэ-Баатар, Дархан, Баруун-Хараагай тэжээлэй үйлэдбэри, арадай хубисхалай музей, Зэлтэр, Юрөө, Цагаан-Толгой, Шаамар зэргын олон ажахынуудта трактор заһабариха мастерской болоод аймагай түб дээрэ баригдаһан кинотеатр, библиотекэ болон бусад хэдэн арбаад барилганууд монгол-совет арадуудай бата хани нүхэсэлэй, хамтын хүдэлмэриин тэмдэг болон харагдажа, манай хүдэлмэришэдэй эдэбхиие улам орьёлуулжа байна.

Манай аймагай хүдэлмэришэд 1974 ондо табан хушуу мал үсхэбэрилгын түсэбые 1,0—38,0 процентээр үлүүлэн дүүргээ. Мүн нооһо, мяха бэлдэхэ, үбһэ сабшаха, хашаа бариха, худаг малтаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдэнхэй. Үрэһэ таряа, хартаабха, овощ тариха түсэбөө үлүүлжэ, 140 гаран мянган түхэригэй ургаса хуряажа, 90 гаран мянган тонно үрэһэ таряа, хартаабха, овощ гүрэндэ тушаагдаа.

Үйлэдбэриин предприятинууд 148 миллион гаран түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргажа, түсэбөө 4,7 процентээр үлүүлэн дүүргээ. Мүн транспортын, хэлхеэ холбооной, худалдаа наймаанай, соёл болбосоролой, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанууд түсэбтэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлээ.

Ажалай амжалта түйлагшадай дунда 5—18 жэлэй хүдэлмэриие 3—4 жэлдэ хэжэ, «Табан жэлэй габшагайтан» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаһан 300-гаад хүн бии.

Орон дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ манай аймагай хүдэлмэришэд 1973 ондо түсэбтэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлжэ, правительствын грамотаар шагнагдаһан, 1974 ондо социалис мүрысөөндэ орон дотороо 3-дахи һуурида гаран МАХН-ын ЦК-гай, БНМАУ-гай Министрнүүдэй Соведэй, Монголой Үйлэдбэришэдэй Эблэлэй ЦК-гай, МХЗЭ-гэй ЦК-гай дипломуудаар, 100 мянган түхэригөөр шагнагдаһан байна. Энэ хадаа манай аймагай ажалшад социалис мүрысөө далайса ехэтэйгээр үнгэргэн, эдэбхитэйгээр хабаадалсаа гэжэ гэршэлэн харуулжа байна.

Табадахи табан жэлэй һүүлшын жэл, ажалай үндэр бүтээсын жэл болохо 1975 ондо социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые саг дарыдань гаргажа байха тухай МНРП-гэй Сэлэнгын айкомой, ажалшадай депутадуудай аймагай соведэй, МҮЭ-гэй аймагай соведэй, МХЗЭ-гэй аймагай комитедэй шиидхэбэринүүдэй үндэһэн дээрэ энэ оной түрүүшын һаранuудай түсэбтэ зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ.

Жэлэй түрүүшын 5 һарын дүнгөөр харахада, Орхон, Шаамар, Орхонтуул сомонуудта түсэбтэ зорилгоёо һайнаар бэелүүлжэ, хүнэһэ-гурилай комбинат, спиртын комбинат, модо болбосоруулха комбинат, «Сүхэ-Баатарай туг» газетын типографи болон бусад үйлэдбэри, ажахынууд түсэбөө 102,8—122,6 процентээр дүүргэжэ, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Манай аймагай ажалшад хүдэлмэриин үндэр эдэбхитэйгээр, социалис мүрысөөнэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ зорилго табин ажаллажа байна.

А. ЦЭРЭНДАВАА,
Сэлэнгэ аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, БНМАУ-гай Арадай Ехэ Хуралай депутат.

СЭЛЭНГЫН СЭЛГЕЭНДЭ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Уянгата һайхан хоолойгоороо олониие баясуулан байдаг аймагай соёлой ордоной дуушан, аймагай АДХ-гэй депутат Д. Дагнийсүрэн.

Зүүн-Хараа хотын патокын комбинадта совет мэргэжэлтэд монгол хүдэлмэришэдые мэргэжэлдэ һургажа, машина техникэдэ дүршэлтэй болгожо байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Совет мэргэжэлтэ Александр Васильевич Хорошев һурагша Оюунцэдэг хоёр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Орхон-Сэлэнгын бэлшэр.

С. СОДНОМБАЖИРАЙ фото.

ОЧЕРК

Оёдолой машина нэгэ жэгдэхэнээр таршаганан, һаруул томо таһалга дотор хэжэ байһан зүйлдөө анхаралаа хандуулан, гар табиха забда сүлөөгүй урлажа һуугаа, үндэр нюргатай, зөөлэн харасатай ажалша эхэнэрые Хорлоо гэдэг.

Тэрэ гушан хоёр наһатай. Гуталшан мэргэжэлтэй.

* * *

1975 оной хабар Сүхэ-Баатар хотын Т. Бумцэндын нэрэмжэтэ түбэй арбан жэлэй дунда һургуулида хүлгөөтэй байба. Һургуулиин директор Дамдин Хорлоогой классайхидые суглуулжа, ямар мэргэжэл шэлэжэ байһаарнь һонирхоходонь, үхибүүд олон ондоо һанал бодолтой байһанаа хэлэжэ байбад.

ГУТАЛШАНАЙ БАСАГАН

Харин эрхим һурагшадай нэгэн болохо Хорлоо басаган: «Би ажалшан болохоб. Эжы абынгаа ажал хэрэгыень халан абаха гуталшан болохоб», — гэжэ шиидэнгээр хэлээд, үетэн нүхэдөө гайхуулба. Иигэжэ хүсэл зоригоороо Хорлоо басаган зориһондоо хүрэжэ, 1959 оной намар аймагай түбэй үйлэдбэриин кооперациин артельдэ ажалшанаар оробо. Һургуулиин гэрэлтэй таһалга соо ном үзэжэ байһан үеынхитэй жэшэбэл, ажалшанай амидарал тон ондоо байгаашье һаань, «ажалшан» гэһэн ажал хэрэгтэ уряалан дуудаһан үгэ тэрээндэ ехэ дүтөөр, һайн һайханаар һанагдажа, урган дабшахын томо алхам болоо бэлэй.

Хорлоо басаган ажалшанай ажабайдалтай золгожо, түрүүшынгээ салин абаад, баярлан ябаһаниинь һаяхан бэлэй.

Нэгэ таһалгада хамта хүдэлдэг ахамад нүхэдэйнгөө тэрэниие ажалда һураха абьястай басаган гэжэ магтан хэлэхыень дуулаад, сэдьхэл тэнюун, этигэл дүүрэн, урма зоригтой хүдэлжэ байба. Артелиин ахамад ажалшан Цэгмид гуайе дахан гутал оёхо конвейер дээрэ ажаллаба.

1968 онһоо гуталай хэб хэдэг конвейер дээрэ хүдэлдэг болоо һэн. Ажалдаа бэрхэ ахамад хүдэлмэришэн Цэгмид гуай һурагшаяа ой ухаан һайнтай, олондоо хүндэтэй, даруу зантай, ёһотойл һайн ажалшан болохо гэжэ мэргэжэл нэгэтэй нүхэдтөө магтан хөөрэжэ, тэрээнтэй баяр жаргалаа хубаалдан, сэдьхэл тэнюун ябадаг байба.

Хорлоошье удангүй мэргэжэлдээ дадажа, богони хугасаада шадамар бэрхээр һуража, IV-дэхи разрядай гуталшан боложо, багшаяа баярлуулба. Тэрэ һарын, кварталай түсэбүүдые 125—130 процент дүүргэжэ, үетэн басагадайнгаа дунда түрүү һуурида гараба. Хүндэлэлэй самбарай эхин талада дүрэнь табигдажа, олоной магтаал һайшаалда хүртэбэ. Иигэжэ тэрэнэй ажалай амжалта үндэрөөр сэгнэгдэн, 1962 ондо МХЗЭ-гэй ЦК-гай хүндэтэ дипломоор шагнагдажа, 1970 ондо аймагай түрүү гуталшанай нэрэ зэргэдэ хүртэһэниинь эрхимээр ажаллаха урма зоригыень улам бадарааба.

Хорлоо нүхэртэй боложо, түрүүшынгээ үриин дуу соносожо эхэ хүн болобо. Ажалдаа улам мэргэжэжэ, амжалта түйлалтань олошороо.

* * *

1971 он болбол Хорлоогой ажабайдалда хэзээшье мартагдашагүй түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдээр дүүрэн жэл байгаа. Энэ ондо тэрэ БНМАУ-гай правительствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдажа, алдарта табин жэлэй ойн баярта ниислэл хото уригдан ошоһон байха юм.

Удаадахи жэлынь Монгол арадай хубисхалта партиин гэшүүн боложо, хоёрдохиёо «Аймагай абарга» гэһэн хүндэтэ солодо хүртөө бэлэй. Ажал хэрэгээрээ олоной дундаһаа тобойн гаража, аймагай депутадаар һунгагдаһаниинь, олоной этигэл найдабарида хүртэһыень гэршэлнэ.

Залуу ажалшан Хорлоо үдэшын һургуулида һуража болбосоролоо дээшэлүүлбэ. БНМАУ-гай Арадай Ехэ Хуралай депутат алдарта нэхэгшэ Гунжиламын жэшээгээр ажалдаа тодорхой тоосоо бодомжотойгоор нэбтэрүүлһэниинь үлэмжэ туһа болон, үйлэдбэридэнь шэнэ эршэ хүсэ нэмэбэ.

Гуталшан Хорлоотой уулзажа хөөрэлдэхэдэ, өөр тухайгаа хөөрэжэ үгэхэгүй, тон даруу зантай хүн байба.

— Ажалнай һайн ябажа байна. Энэ хадаа бидэнэй бултанаймнай оролдолго, минии багшын аша туһа, — гэжэ Хорлоо хэлэнэ. Хорлоогой ажалай саг бултанайхидал адлишье һаа, бүтээһэн юумэниинь, олон ушарта, ехэ байдаг. «Хорлоо нэн түрүүн сагаа ашагтайгаар хэрэглэхэ, ажалаа зүб мүрөөр эмхидхэхэ гэжэ оролдодог байха юм, — гэжэ мастер Б. Ханд хэлээ бэлэй. Ажалай үедэ яаража, тэбдэжэ байдаггүй, дүршэл шадабари ехэтэй хүн юм».

Һүүлэй гурбан жэл соо материалаа гамтайгаар хэрэглэн, 600 гаран түхэригэй алмалта хэһэн байна.

Хорлоо 3 жэл 6 һарын туршада табадахи табан жэлэйнгээ түсэбые бэелүүлжэ, «Табан жэлэй түрүүшүүл» гэһэн солодо хүртөө. Юрэдөө 17 жэл соо тэрэнэй түйлаһан ажалай амжалта, түйлалтыень тоолохонь бэрхэтэй.

* * *

Иигэжэ аймагай түбэй олониитын хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай ажалшан, аймагай хүдэлмэриин хоёр удаа абарга, МАХН-ын гэшүүн Андсандын басаган гуталшан Хорлоо абынгаа ажал хэрэгые нэрэтэй түрэтэйгөөр халан абажа, арад олонойнгоо магтаал һайшаалда хүртэжэ, ажал хүдэлмэриин арюун амтые үзэн, юрын ажалша хүнэй баяр жаргалые эдлэжэ ябана.

Т. БЯМБАА.

Н. НЯМДОРЖ.

МИНИИ АРАД

Богоһо тушаа
Бохижо һуухаа болижо,
Хаалга тушаа
Хабижа һуухаа болижо,

Эхэ орондоо
Эзэн болоһон арадни,
Дархан солоо
Дабтуулан бодоһон
арадни.

Хүн бүхэнэй
Хүсэл, зэдьхэл хүсэтэй
болоо,
Хүн бүхэнэй
Гүн бодол үнэтэй болоо.

Ажал, үйлэ
Абьяас түгэсөөр мандаа,
Алдар соло,
Дабхар бахархалаар
мандаа.

Үнэн ажалаар
Үрэ дүн түйлаа арадни,
Үлгы нютагаа
Түбидэ суурхуулаа
арадни,

Шинин алхам
Шэнэ дэлхэйдэ сууряатаа,
Сэдьхэлэйм аялгын
Һудаһан болоод
дууряатаа.

АЛАС-ДУРНА ЗҮГТЭ

НАЙХИНАЙ ОМОГОРХОЛ

Найхинай интернат һургуули һуралсалай арбадахи шэнэ жэлые эхилбэ. Энэ жэлдэ гурбан зуугаад һурагшад эндэ һуража эхилбэ. Бүхы Хабаровска хизаарай загаһашан, ангуушан, орошон угтанай үхибүүд гүрэнэй дүүрэн тэдхэмжэ дээрэ эндэ һурадаг юм. Эдэмнай нанай, ульги, үдэгей, эвэн үндэһэ яһатанай үхибүүд гээшэ.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуули һайнаар бэлдээ. Классууд болон һуралсалай кабинедүүд һайнаар заһабарилагдажа, хэрэгтэй юумээр түхеэрэгдээ. Һуралсалай интернадай гурбан дабхар байшангууд тосхониие гоёоно. Амар мүрэнэй эрьедэ спортын талмайнууд оршоно.

Гушаад багшанар эндэ ном заана. Тэдэнэй олонхинь —үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд.

Нанайн районой мүнөө дунда, найман жэлэй, эхин 22 һургуули тоологдоно.

А. КРЕСТИНСКИЙ.
Найхин тосхон,
Хабаровска хизаар.

СТУДЕНТНЭРЭЙ ХОТО

Гурба мянга гаран хүбүүд, басагад Хабаровскын политехническэ институдай нэгэдэхи курсда оробо. Байгал-Амарай түмэр замай баригдажа байһантай дашарамдуулан, хүүргэ болон тоннельнүүдые барилгын, промышленно-граждан барилгын болон архитектурын факультедүүдтэ энэ жэлдэ студентнэр олоор абтаа. Хойто зүгэй үндэһэ яһатанай — ульги, ортон, нивх, нанай, удэгей түлөөлэгшэд студентнүүдэй дунда олон, 150 хүн. Энэ институт 1963 ондо түрүүлэн дүүргэжэ гараһан юм. Тиихэдэ Номгон далайн харгы дээрэ һуралсалай оройдоол нэгэ корпус байдаг һэн. Мүнөө эндэ бүхэли хото урган бодонхой. Студентнэр өөһэдөө энэ хотоёо бариһан, мүнөөшье барижа байдаг юм. Һуралсалай болон лабораториин корпусууд хамтын байранууд, поликлиникэнүүд, магазинууд, хэлхеэ холбооной таһаг, спортивно-элүүржүүлгын лагерь, профессорнүүд, багшанарай байрын олон дабхар гэрнүүд уужам үйлсэ, гудамжаар хойно хойноһоо һубарилдана.

Политехническэ институдтай зэргэлээд арадай ажахын үшөө нэгэ институт урган бодобо. Тэрэнэй байшангуудай баригдажа байхада, студентнэрынь һуража байһан юм. Тэдэнэрэй хэшээлнүүд политехническэ институт соо болодог һэн. Мүнөө арадай ажахын институт һуралсалай байшантай, мянган хүнэй хамтын байратай.

Студентнэрэй хотодо үшөө хэдэн техникум бии юм.

В. ЗЫКОВ,
Хабаровск.

ОРОШОД, АНГУУШАД БОЛОХО

Яхадай эгээл хойто хубида оршодог хүдөөгэй, техническэ мэргэжэл олгодог Нижнекалымска 21-дэхи училищи һурагшадые абаба. Республикын дунда найман жэлэй һургуулинуудые дүүргэһэн 75 хүбүүд, басагад яхад, юкагир, эвенк, эвен, чукча үхибүүд эндэ һураха оробо. Энэ хадаа Хойто зүгэй арадуудай заншалта мэргэжэлдэ залуушуулые һургадаг Сибирь болон Алас-Дурнадахи ори ганса училищи болоно. Өөһэдынгөө эхэ эсэгэнэр — ангуушад, орошод, ан үсхэбэрилэгшэдтэ орходоо эдэнэр малнуудта ветеринарна туһаламжа хүргэхэ, вездеходуудые, снегоходуудые жолоодохо портативна радиостанцинуудые хүдэлгэхэ аргатай байха юм. Һуралсалай юрэ бусын энэ училищи дүүргэгшэд нэгэн доро гурбан мэргэжэлтэй болодог.

Д. БУБЯКИН,
Якутск.

УЛАНАЙ АРШААНДА

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ суута партизануудай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, эрэлхэг зоригтой байһанаа харуулһан Гурожап Ванюшкеевич Очировай түрэһэн нютаг — Улан һууриһаа сэхэ хойшоо, шобхо үндэр саһан оройтой хадануудай гүн ехэ жалга соо аршаанта булаг бии юм. Мүнөө эндэ колхозой амаралтын томо байшан шэнээр баригдажа ашаглагданхай. Энэ зундаа тус амаралтын байшанда ажалай 25 түрүүшүүл — хонишод, һаалишад, механизаторнууд амарһан байна.

Энэ томо байшан шефүүдэй туһаламжаар бодхоогдоо. Эндэ гол түлэб колхозой путёвкоор амарна. Саашадаа аршаанта булагтань столово баригдахаар хараалагдана. Мүнөө амарагшадай байха байра, комнато, кино харуулха зал һайнаар түхеэрэгдээ. Зайн ťал оруулагдажа, Ильичэй лампочканууд носоно. Мүн булагай хүйтэн аршаанине бүлеэдхэхэ оньһон түхеэрэлгэ зал соонь тодхогдоо. Гадна үбэлэй үедэ амаралтынгаа бүхы байрые дулаасуулхын тула электрын элшэ хүсөөр хүдэлгэгдэдэг томо пеэшэн баһал тодхогдоно. Ингээд ерэхэ лэлэрээ мүнөө эндэ амаралтын байшан улам үргэдэжэ, шэнэ түхеэрэлгээр хангагдажа байна.

— Амархада зохид, холо ошолтогүй аад, амар байна. Урдандаа Дэрээнэй гү, али Горячинскын, үгышье һаа Түнхэнэй аршаанда ошогшо һэмди. Тиишэ ябахада үлүү гаргаша, ехэ саг алдагдана. Өөрын амаралтын байшантай боложо, одоошье жаргаабди, — гээд, Уланай колхозой түрүү хонишон Базар Будаевич Ринчинов хөөрэнэ.

Ж. ВЛАДИМИРОВ.

Баргажан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: амаралтын байшанда амарагшад Б. Ринчинов, тэрэнэй һамган Ханда, Санжидма Бадмаева гэгшэд — булта хонишод.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СПОРТ

ЕХЭ ХОККЕЙ ДАХИНАА ЭХИЛБЭ

...1946 оной декабрь һарада шайбатай хоккейгээр ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө түрүүшын наадан эхилээ бэлэй. Тиин һара шахуу сагай туршада мүрысөөн боложо, тэдэнэй дундаһаа ороной чемпион тодороо һэн. СССР-эй чемпионой түрүүшын нэрэ солодо Москвагай «Динамо» команда хүртэһэн юм. Тиихэдэ ЦДКА (мүнөө ЦСКА) «Спартак» команданууд хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн байгаа.

Байгша оной сентябриин 6-най үдэр ниислэл хотын «Спартак», «Динамо» командануудай хоккеистнүүд СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ заншалта наадаяа бусадһаа түрүүлэн эхилбэ. Энэ наадан ерэхэ жэлэй март һара болотор үнгэргэгдэжэ, ороноймнай дээдэ классай хоккейн арбан команда дүрбэн дүхэригтэ наадаха юм. Эндэ ниислэл хотын ЦСКА, «Крылья Советов», «Спартак», «Динамо», Воскресенскын «Химик», Ригын «Динамо», Челябинскын «Трактор», Горькиин «Торпедо», Ленинградай СКА, Новосибирскын «Сибирь» команданууд оруулагданхай. «Сибирь» командын хоккеистнүүд үнгэрэгшэ жэлэй наадanda һүүлшын һуури эзэлһэн Саратовай «Кристалл» командые һэлгэбэ.

Манай хоккеистнүүд ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө гушадахяа эхилһэн нааданай урда тээ гэхэ гү, али зунай үедэ олохон мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан байна. Жэшээнь, ороноймнай чемпион — ЦСКА-гай хоккеистнүүд — Горький хотодо В. П. Чкаловай дурасхаалда зорюулагдажа, түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн наадanda шүүжэ гараа һэн. Тиихэдэ тус командын хоккеистнүүд Европын чемпионуудай кубогта зургаадахяа хүртэбэ ха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороной түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөндэ мүнгэн медальда хүртэһэн «Крылья Советов» командын хоккеистнүүд Европын чемпионуудай кубогта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн түрүүшынгээ уулзалгада ГДР-эй «Динамо» командые илаад ябана. Үнгэрэгшэ жэлэй наадanda бронзо медаль абаһан «Спартак» ФРГ-гэй, Швейцариин стадионууд дээрэ болоһон уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илаһан байна.

ЦСКА, «Крылья Советов», Горькиин «Торпедо», Москвагай, «Динамо» команданууд «Советский спорт» газетын шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ өөһэд өөһэдынгөө бүлэгүүдтэ шүүгээ. Тиихэдэ байгша оной август һарада энэ шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн наадануудта Чехословакиин, Швециин, Финляндиин, Польшын, Румыниин командануud хабаадалсаһан байха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадануудай урда болоһон мүрысөөнүүдтэ СССР-эй суглуулагдамал командын хоккеистнүүд — вратарь Третьяк, хамгаалагшад Лутченко, Васильев, Тюрин, Ляпкин, Федоров, добтологшод Михайлов, Петров, Харламов, Капустин, Якушев, Шадрин, Щалимов, Мальцев гэгшэд эрхим һайнаар наададагаа дахин харуулжа шадаа.

Гушан жэлэй туршада үнгэргэгдэһэн хоккейн наадан ороной нютаг бүхэндэ хүндэтэйгөөр угтагдадаг болоһон байна. Мүнөө 600 мянган хүн энэ наадые һонирхон харана. Тиихэдэ «Алтан шайба» гэдэг һурагшадай дунда жэл бүри үнгэргэгдэжэ байгаа наадanda ороноймнай гурбан миллионһоо дээшэ һурагшад хабаадалсадаг болоо ха юм.

Мүнөө манай орон дотор искусственнашье һаа, һайнаар мүльһэн хуягаар хушагдаһан хэдэн арбаад стадионууд тоологдоно. Удаань Украинын Северодонецк хотодо спортын шэнэ ордон ашаглалгада үгтөө. Энээнһээ гадна, хоккейн зэр зэмсэгүүд олоор үйлэдбэрилэгдэдэг болоһон байха юм. Эстониин «Тегур» гэжэ фабрикын бүтээжэ гаргаһан клюшкэнүүд дэлхэйн хоккеистнүүдэй дунда мэдээжэ болонхой. Мүнөө жэл бүри найман миллион шахуу клюшкэнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ.

Тобшолон хэлэхэдэ, хоккей — бүгэдэ арадай наадан болонхой!

***

Сентябриин 6-най үдэр В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ стадион дээрэ СССР-эй хоккейн федерациин түрүүлэгшэ Н. Корольков спортсменүүд, тренернүүд, судьянар болон хоккейн наадanda дуратайшуулые байгша оной хоккейн нааданай эхилһэнтэй дашарамдуулан амаршалба. Москвагай «Спартак», «Динамо» командануудай капитанууд, ороной түрүүшын чемпионой наададаг тренер А. Чернышев гэгшэд мүрысөөнэй туг үргэбэ. Энээнэй удаа «Спартак», «Динамо» команданууд елүүр дээрэ гаража, түрүүшын наада хоорондоо үнгэргэбэ. Нааданай түрүүшын минутаһаа эхилһэн һонирхолтой тулалдаанда «Спартагай» хоккеистнүүд 8:2 (1:1,4:0, 3:1) тоотойгоор шүүжэ гараба.

Нааданай хоёрдохи хахадта «Спартагай» эрхим хоккеистнүүд гэгдэһэн Шадринай бүлэг онсо шалгараа.

«Динамо» командын добтологшод Чечурин, Васильев, «Спартак» командада Свердловскын «Автомобилист» командаһаа уригдажа ерэһэн Рудаков гэгшэд һайнаар наадажа, сугларгашадые ехэтэ баясуулаа. Хойто үдэрынь СССР-эй чемпионууд — ЦСКА-гай хоккеистнүүд «Крылья Советов» командые 6:3 тоотойгоор шүүһэн байна.

(ТАСС).

ЗАЛУУШУУЛ ҺОРИНО

Николаев хотодо залуушуулай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Киевэй Надежда Осколок гэгшэ 189 сантиметр үндэрые дабажа, Советскэ Союзай шэнэ рекорд тогтообо. Мүн Москвада ниислэл хотын кубогта хүртэхын түлөө хүнгэн атледүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ эрхим амжалта туйлагдаһан байна. Жэшээнь, ороной чемпионка, Киевэй физкультурна институдай студентка Раиса Катюкова 3.000 метрэй зайе 8 минута 51,8 секунда соо гаталжа, СССР-эй рекорд тогтообо. 63 метр 70 сантиметрэй тэмдэгтэ диск шэдэһэн Ольга Андриановна түрүүшын һуури эзэлбэ.

НЮТАГ НЮТАГАЙ һОНИН

ХОРИ

«Бурводстрой» трестын Хориин нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын коллектив (начальник Г. М. Корнаков, парторганизациин секретарь Н. Г. Назаренко) ехэ амжалта туйлаба.

Тэрэ уялгаяа 9 үдэрөөр уридшалан бэелүүлбэ. Энэ үедэ колоннын хүдэлмэрилэгшэд хамтадаа 4 миллион 530 мянган түхэриг барилгын хүдэлмэри хэбэ.

Ажалай иимэ ехэ урмашамаар амжалта туйлаһантайнь дашарамдуулан, КПСС-эй райком, аймсоведэй гүйсэдком, ВЛКСМ-эй райком болон райпрофсовет ПМК-гай коллективые халуунаар амаршалаа, бүри ехэ амжалта туйлахыень уряалаа.

Д. САНЖИЕВ.

АХА

РСФСР-эй педагогическа бүлгэмэй Ахын аймагай эхин эмхиин Соведэй тоосоото суглаан болобо. Соведэй түрүүлэгшэ А. Ш. Аюшеева тоосоото элидхэл хээ.

Үнгэрһэн жэл соо бүлгэмэй гэшүүдэй хүсөөр нилээд олон лекци, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэбэ. Багшанар Д. Д. Мунконова, Е. А. Мункоева, М. Н. Галсанова, З. Б. Галсанова, Т. Д. Дамбаева, Е. Д. Хамаганова болон бусад эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, эрдэм дэлгэрүүлгэдэ хубитаяа оруулаа.

Элидхэл зүбшэн хэлсэһэнэй удаа шэнэ Совет һунгагдаба.

В. ГАЛСАНОВ.

Хилын саанаһаа

телефон телеграф радио

ПОРТУГАЛИИН ДЕМОКРАДУУДТАЙ ҺАНАЛ НЭГЭТЭЙ БАЙҺАНАА ЭЛИРХЭЙЛЭН МЭДҮҮЛНЭ

Революциин туйлалтануудые хамгаалан, хархис хүсэнүүдэй добтолгодо эсэргүүсэн тэмсэдэг Португалиин демокрадуудай тэмсэлые дэлхэйн олониитэ улам үргэнөөр дэмжэжэ байна.

ПРАГА. Португалиин ажалшадые хододоо дэмжэдэг Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн Федераци тэрэнээ мүнөө дахинаа элирхэйлэн найдуулна, — гэжэ ВФП-гэй генеральна секретарь П. Жансус хэблэлдэ зорюулһан мэдүүлгэ доторoo тусхайлан тэмдэглэнэ. Португалиин ажалшадай эрхэ сүлөөе хамгаалһан профсоюзуудай бүхэдэлхэйн тэмсэлдэ бүри нягтаар эмхидхэн жагсахыень бүхы оронуудтахи профсоюзууд ба демократическа хүсэнүүдые уряалба.

БУДАПЕШТ. Фашизмые һэргээхэ гэдэг һэдэлгэнүүдые усадхаха, революци хамгаалха зорилгоор ороной бүхы демократическа, түрүү үзэл бодолтой хүсэнүүдэй эмхидэн нэгэдэлгэ — Португалида тохёолдоһон орёо оршон байдалһаа гараха гансахан арга болоно гэжэ Венгриин һаналаа нэгэдэлгын комитедэй эндэ тунгаглаһан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

БОНН. Португалиин демократическа хүсэнүүдтэй һанал нэгэтэй байһанаа элирхэйлһэн мэдүүлгэдэ Баруун Германиин олониитын эмхинүүдэй мянга гаран түлөөлэгшэд гар табиба. Демократическа хүгжэлтэдэ һаад хэхэ зорилгоор Португалиин дотоодын хэрэгүүдтэ хамааржа байгаа уласхоорондын хархисуудай хорото аашые мэдүүлгэдэ гар табигшад эрид буруушаана.

(ТАСС).

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

△ Интерпресс гэдэг Польшын агентство «Азидахи Пекинэй харата ябуулга» гэһэн шэнжэлэл тараагаа. Таиланд, Малайзи, Филиппинэ, Бирмэ, Инди, Бангладеш ба бусад оронуудтахи маоис бүлэглэлнүүдэй ябуулдаг һүйдхэлэй хүдэлмэри тухай энэ шэнжэлэл доторнь хэлэгдэнэ. Пекинэй баримталдаг шовинис зорилгонууд Азиин оронуудтахи арадуудай хүсэл эрмэлзэлнүүдтэйнь ямаршье холбоогүй байна гэжэ тус агентство тэмдэглэнэ.

△ Чилиин арад зонтой һаналаа нэгэдэн талархаха уласхоорондын неделидэ зорюулагдаһан олон материал гадаадын хэблэл тунхаглана. Чилиин улад зонтой һаналаа нэгэдэн талархаха Венгерскэ комитедэй мэдүүлгые Будапештын газетэнүүд хэблэн тунхаглаа. Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Фашизмын хорото муухай ябуулгануудые бэеэрээ үзэһэн манай арад зон түрмэ шоронгуудта хаагдаад байгша Чилиин патриодуудта ехээр һанаагаа зобон талархана».

△ Баскска хоёр патриодые саазалхаар сүүдлэһэн Испаниин Бургос хотын сэрэгэй трибуналай шиидхэбэри буруушааһан хүдэлөөнэй Францида үргэнөөр дэлгэржэ байһан тухай «Юманите» газетэ мэдээсэнэ.

(ТАСС).

Мүнөө холын Сингапурта эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлдэ зорюулагдаһан тусхай үдэрнүүд үнгэргэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сингапурай юрын нэгэ эхэнэр-хүдэлмэрилэгшэ уран гараараа нютагай промышленностиин эд бараа бүтээжэ һууна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЛИССАБОН

ПОРТУГАЛИДАХИ ПОЛИТИЧЕСКЭ ОРШОН БАЙДАЛ

ТАСС

Сағ зуурын 6-дахи шэнэ правительство эмхидхэн байгуулха зорилготой хөөрэлдөөнүүд эндэ боложо үргэлжэлһөөр. Васку Гонсалвишай толгойлдог саг зуурын 5-дахи правительствын бүхы дээрээ тушаалһаа бууһанай һүүлээр, энэ зорилго илангаяа яаралтайгаар шиидхэгдэхэ ушартай болоһон байна.

Гэхэ зуура, эндэ үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд шэнэ правительствын һаяар байгуулагдаха үндэһэ баримтын бага байһые гэршэлнэ. Социалис партиин удамаршад Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй (ДВС) олонхиин зүбшөөн абахаар бэшэ эрилтэнүүдые зүришэлдөө зайсуулха арга нүхэсэл болгон табина. Буржуазна арадай-демократическа парти ДВС-тэ эсэргүү добтолгоёо улам шангадхан, ДВС-ые тарааха, Революционно соведые усадхаха тухай эрилтэ сэхэ табидаг болоод байна. Баруунай үзэлтэй Социал-демократическа центрэй партиин түлөөлэгшэд Фамаликон хотодохи митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, апрелиин 25-да революционно буһалгаа эмхидхэгшэдые — ДВС-эй гэшүүдые «казармануудтаа бусахыень» тайлбарилан хэлэбэл, политическэ ябуулгаһаа арсахыень, үнэндөө, уряалба.

Революционно-демократическа үндэһэ һуури дээрэ ДВС-эй, түрүү үзэл бодолтой бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэлые хангалга мүнөөнэй орёо политическэ оршон байдалда тон шухала гэһэн һанал бодол сэрэгэйхидэй дунда улам батажажа байна. Консервативна удхатай «юһэнэй документ» гэдэгые тойрон нэгэдэһэн, Васку Гонсалвишта дурагүй байһан «намдуушуулай» бүлэглэл доторшье мүнөө арсалдаан гаранхай гэжэ «Секулу» газетэ бэшэнэ. Энэ бүлэглэлдэ хабаатай зарим офицернүүд хархис этэгээдүүдэй добтолгын һүжэрһэнһөө уламжалан, сошордолдо орожо эхилээ, Революционно- демократическа замаар ороноо хүгжөөхэ гэһэн һанал бодол сэрэгэй дээдэ командованиин дунда баһал дэлгэржэ байна гэжэ «Секулу» бэшэнэ.

Революционно соведһээ Васку Гонсалвишай, тэрэнэй хэдэн нүхэдэй гарабашье, политическэ түрүү хараа болон баримталагшад оршон байдалай хүгжэлтэдэ урда мэтээр нүлөөлхэ хаба шадалтай олон тоото, бата нэгэдэлтэй бүлэг гүрэнэй засагай энэ дээдэ зургаанда бии байһаар гэжэ эндэ тэмдэглэгдэнэ.

Португалиин коммунис залуушуулай холбоон революционно хүдэлөөе хамгаалха ехэ митинг Лиссабондо үнгэргөө.

ЛИССАБОН

ПОРТУГАЛИИН ПРАВИТЕЛЬСТВО ТУШААЛҺАА БУУГАА

ТАСС

Португалиин саг зуурын табадахи правительствын яаралтай заседани генерал Васку Гонсалвишай хүтэлбэри доро болобо. Шэнэ правительствын эмхидхэгдэтэр ажал ябуулгаяа үргэлжэлүүлхэ гэжэ энэ правительство президент Коста Гомешэй гуйлтаар зүбшөөрөө һааб даа. Васку Гонсалвишай правительство яаралтай заседани дээрэ нэгэл асуудал — орон доторхи политическэ байдалай дэбэрэлгэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, тушаалһаа дары бууха тухай гуйлта республикын президентдэ хүргэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Саг зуурын табадахи правительствын тушаалһаа буулгые президент зүбшөөгөө гэжэ республикын президентын канцеляри мэдээсэбэ. Сентябриин 5-да Танкуш гэдэг сэрэгэй лагерьта гаргагдаһан шиидхэбэринүүд энэ правительствын эмхидхэгдэн байгуулагдаһан политическэ үндэһэ һууриие үндэһөөрнь хубилгаа; тиимэһээ тушаалһаа бууха ушартай болобо гэжэ тайлбарилагдана.

Урда тээнь мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй Генеральна Ассамблейн Танкушта болоһонһоо уламжалан, орон доторхи засагай дээдэ зургаан — Революционно Совет шэнэдхэн хубилгагдаад, тэрэнэй бүридэлһөө Васку Гонсалвиш, энээниие дэмжэдэг дүрбэн офицер — саг зуурын табадахи правительствын политическэ түрүү хараа бодолой тала баригшад Соведһээ гараба.

Гэхын дашарамда, президент Кошта Гомеш, шэнэ премьер-министр адмирал Пиньейр ди Азеведу шэнэ правительство эмхидхэн байгуулхын тула яаралтай зүбшэлэлгэнүүдые хэжэ үргэлжэлһөөр, Тэдээндэнь политическэ зургаан партиин: Коммунис, социалис ба арадай-демократическа партинуудай, Португалиин демократическа хүдэлөөн, зүүнэй социалис хүдэлөөн гэдэг партинуудай, социал-демократическа центрэй баруунай тала баридаг буржуазна партиин түлөөлэгшэд хабаадаа.

ЛИМЭ

Шэнэдхэлгэ хэгдэжэ үргэлжэлхэ

ТАСС

Ороной хүтэлбэриин һэлгэгдэһэн ябадал Перугай революциин хүгжэлтын хоёрдохи шата болоно гэжэ Перугай президент Франциско Моралес Бермудес национальна радио ба телевидениеэр мэдүүлбэ. Энэ шата ямар удха шэнжэтэйб гэхэдэ, гол хүгжөөгшэ хүсэниинь боложо ажалшадай бэелүүлхэ социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүд улам гүнзэгырүүлэгдэхэ, үргэдхэгдэхэ байха гэжэ президент тусхайлан тэмдэглэбэ.

ЛОНДОН

ӨӨДЭГҮЙ ЭРХИМЛЭЛГЭ

ТАСС

Хүн зондонь сэрэгэй гаргашануудай хүртэлгын хэмжээнэй талаар дэлхэйн оронуудай дунда Израиль нэгэдэхи һуури эзэлнэ гэжэ Стратегическэ шэнжэлгэнүүдые хэдэг лондонско институдай тунхаглаһан элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Синайн хахад арал дээрэхи сэрэгүүдые хоёр талаһаа гэдэргэнь бусааха тухай шэнэ хэлсээнэй Египедэй ба Израилиин хоорондо баталагдахын урда тээ институдай энэ элидхэл бэлдэгдэһэн юм ха. Хэлсээнэй баталагдаһанһаа уламжалан, Америкын Холбоото Штадууд 1,5 миллиард долларой сэнтэй зэбсэгүүдые Израильда үгэхэ уялга абаһан байна.

Персид заливай нютагуудтахи нефтеэр баян ехэ ба бага гүрэнүүд һүүлэй үедэ Холбоото Штадуудһаа, Англиһаа, Франциһаа буу зэбсэгүүдые олоор худалдан абана гэжэ Стратегическэ шэнжэлгэнүүдэй институт мүн лэ тэмдэглэнэ. Сэрэгэйнгээ бюджедүүдые гурба дахин ехэ болгоһон Иран ба Саудовска Арави тэдэ гүрэнүүдэй дунда түрүүлжэ ябана. Тус институдай мэдээнүүдэй ёһоор, 1974 онһоо хойшо Иранай сэрэгэй гаргаша 3,2 миллиард долларһоо 10,4 миллиард хүрэтэр, Саудовска Аравиинхи — 1,8 миллиардһаа 6,3 миллиард долларто хүрэтэр нэмэһэн байна.

НЬЮ-ЙОРК

ТЕЛЬ-АВИВТА АМЕРИКАН ЗЭБСЭГҮҮД ҮГТЭХЭНЬ

ТАСС

Египет-израилиин хэлсээндэ гар табигдаһанай һүүлээр Тель-Авивта тон шэнэ зэбсэгүүдые Холбоото Штадууд дахинаа үгэдэг болохонь гэжэ Америкын хэблэл Израилиин правительственна мэдээнүүдые үндэһэ болгон мэдээсэбэ. Зэбсэгүүдые абаха тухай асуудалаар хэлсээ хэхын тула Израилиин обороной министр Ш. Перес Вашингтон ерэхээр хүлеэгдэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Барилгын индустриин баазые бэхижүүлхэ» гэһэн түрүү бэшэг. «Хуряалгын хүдэлмэриие хурдадхаха» гэһэн бүлэг мэдээсэлнүүд. Түрэл орон дотор.

Хоёрдохи хуудаһанда. М. Спиридонов. «Депутадуудай зүгһөө шалгалта ба туһаламжа хэрэгтэй» гэһэн статья. «Амтатай хилээмэн». В. Ганскиин репортаж. В. Окуневой «Баазаһаа магазин хүрэтэр» гэһэн статья. В. Оноев. «Курортдо амарагшад юундэ дураа гутанаб». Статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эрдэмтэдһээ туһаламжа хүлеэнэбди». БурАССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор А. Фалилеевэй статья. «Олон үхибүүдтэй бүлэнүүдтэ тэдхэмжэ олгохо тухай». Авторынь юрист В. Липин. «Вертикаль-3». «Замбуулидахи хани нүхэсэл». АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спортын һонинууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Дэлхэйн арадуудай оюун бэлиг» (үнгэтэ). 10.40—«Мүнөөнэй эрдэм наука» 11.10 «Искусствын уран бэлигтэн». СССР-эй арадай артистка А. Тарасова. 12.20 — А. С. Пушкин. «Капитанай басаган». 12.50 — «Чистый путч» — телевизионно фильм (ГДР). 14.05 — Үхибүүдэй дуунай бүлгэмүүдэй концерт (үнгэтэ). 14.50 — «Райнис» — уран һайханай фильм. 16.30 — Забһарлалга. 16.40 — «Искусствын уран бэлигтэн». А. Тарасова. 17.50 — «Даргомыжскиин романснууд»— фильм-концерт. 18.30 — «Время». 19.00 — «Дэлхэйн арадуудай оюун бэлиг» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Ургаса-75». 19.50 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 20.00 — «Райнис» — кинофильм. 21.40— «Искусствын уран бэлигтэн». А. Тарасова. 22.50 — Забһарлалга. 23.00 — «Шахтёрой алдар соло» — телеочерк. 23.30 — «Дэлхэйн арадуудай оюун бэлиг». 24.00 — «Время». 00.30. — Футболоор Олимпиин наадanda хабаадаха эрхэтэй болохын түлөө мүрысөөн. СССР-эй ба Исландиин суглуулагдамал команданууд наадаха (үнгэтэ). Забһарлалгын үедэ «Спортлото» наадагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.30 — «Мүнөөнэй эрдэм наука».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Социалис оронууд» (буряадаар хөөрөөн). 20.20 — Телевизионно һонин. 20.40—«Шогёгто» (буряадаар).

САГАН УЛАРИЛ

Сентябриин 10-най, 11-нэй үдэрнүүдтэ республика доторнай үүлэтэй байха. Хойто аймагуудаар бороо орохо. Урда аймагуудта манан унахаар хүлеэгдэнэ. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 1—6 градус дулаан байха. Зарим газарта хюруу унаха. Үдэртөө 11—16 градус хүрэтэр дулаарха.

